

DOKUMENTA CIG 87/04 2. PAPILDINĀJUMS

Temats: Starpvaldību konferences Nobeiguma akts un deklarācijas, kas pievienotas Nobeiguma aktam

NOBEIGUMA AKTS

DALĪBVALSTU VALDĪBU PĀRSTĀVJU KONFERENCE, kas 2003. gada 30. septembrī sanāca Briselē, lai, savstarpēji vienojoties, pieņemtu Līgumu par Konstitūciju Eiropai, ir pieņēmusi šādus dokumentus:

I. Līgums par Konstitūciju Eiropai

II. Protokoli, kas pievienoti Līgumam par Konstitūciju Eiropai:

1. Protokols par valstu parlamentu lomu Eiropas Savienībā
2. Protokols par subsidiaritātes principa un proporcionalitātes principa piemērošanu
3. Protokols par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem
4. Protokols par Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas statūtiem
5. Protokols par Eiropas Investīciju bankas statūtiem
6. Protokols par Eiropas Savienības iestāžu, dažu struktūru un dienestu atrašanās vietu
7. Protokols par Eiropas Savienības privilēģijām un imunitāti
8. Protokols par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes, Grieķijas Republikas, Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas, kā arī Austrijas Republikas, Somijas Republikas un Zviedrijas Karalistes Pievienošanās līgumiem un aktiem

9. Protokols par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas Pievienošanās līgumu un aktu
10. Protokols par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru
11. Protokols par konverģences kritērijiem
12. Protokols par Eurogrupu
13. Protokols par dažiem noteikumiem attiecībā uz Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti saistībā ar Ekonomikas un monetāro savienību
14. Protokols par dažiem noteikumiem attiecībā uz Dāniju saistībā ar Ekonomikas un monetāro savienību
15. Protokols par dažiem Dānijas Valsts bankas uzdevumiem
16. Protokols par Klusā okeāna Finanšu kopienas franku sistēmu
17. Protokols par Šengenas *acquis*, kas iekļauts Eiropas Savienības sistēmā
18. Protokols par dažu Konstitūcijas III-130. panta aspektu piemērošanu Apvienotajai Karalistei un Īrijai

19. Protokols par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju saistībā ar politiku, kas attiecas uz kontroli pie robežām, patvērumu un imigrāciju, kā arī saistībā ar tiesu iestāžu sadarbību civillietās un policijas sadarbību
20. Protokols par Dānijas nostāju
21. Protokols par dalībvalstu ārējām attiecībām saistībā ar ārējo robežu šķērsošanu
22. Protokols par dalībvalstu pilsoņu patvēruma tiesībām
23. Protokols par pastāvīgu strukturētu sadarbību, kas izveidota ar Konstitūcijas I-41. panta 6. punktu un III-312. pantu
24. Protokols par Konstitūcijas I-41. panta 2. punktu
25. Protokols par Nīderlandes Antiļu salās rafinētu naftas produktu importu Eiropas Savienībā
26. Protokols par nekustamā īpašuma iegādi Dānijā
27. Protokols par sabiedriskās apraides sistēmu dalībvalstīs
28. Protokols par Konstitūcijas III-214. pantu
29. Protokols par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju

30. Protokols par īpašiem nosacījumiem attiecībā uz Grenlandi
31. Protokols par Īrijas Konstitūcijas 40.3.3. pantu
32. Protokols par Konstitūcijas I-9. panta 2. punktu, kas attiecas uz Savienības pievienošanas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai
33. Protokols par aktiem un līgumiem, ar ko papildina vai groza Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un Līgumu par Eiropas Savienību
34. Protokols par pārejas noteikumiem attiecībā uz Savienības iestādēm un struktūrām
35. Protokols par Eiropas Ogļu un tērauda kopienas dibināšanas līguma izbeigšanās finansiālajām sekām un par Ogļu un tērauda zinātniskās izpētes fondu
36. Protokols par grozījumiem Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgumā

III. Pielikumi, kas pievienoti Līgumam par Konstitūciju Eiropai:

1. I pielikums - Saraksts, kas minēts Konstitūcijas III-226. pantā
2. II pielikums - Aizjūras zemes un teritorijas, uz kurām attiecas Konstitūcijas III daļas IV sadaļa

Konference ir pieņēmusi šādas deklarācijas, kas pievienotas šim Nobeiguma aktam:

A. Deklarācijas par Konstitūcijas noteikumiem

1. Deklarācija par I-6. pantu
2. Deklarācija par I-9. panta 2. punktu
3. Deklarācija par I-22., I-27. un I-28. pantu
4. Deklarācija par I-24. panta 7. punktu attiecībā uz Eiropadomes lēmumu par Padomes prezidentūras darbību
5. Deklarācija par I-25. pantu
6. Deklarācija par I-26. pantu
7. Deklarācija par I-27. pantu
8. Deklarācija par I-36. pantu
9. Deklarācija par I-43. un III-329. pantu
10. Deklarācija par I-51. pantu
11. Deklarācija par I-57. pantu

12. Deklarācija par paskaidrojumiem attiecībā uz Pamattiesību hartu
13. Deklarācija par III-116. pantu
14. Deklarācija par III-136. un III-267. pantu
15. Deklarācija par III-160. un III-322. pantu
16. Deklarācija par III-167. panta 2. punkta c) apakšpunktu
17. Deklarācija par III-184. pantu
18. Deklarācija par III-213. pantu
19. Deklarācija par III-220. pantu
20. Deklarācija par III-243. pantu
21. Deklarācija par III-248. pantu
22. Deklarācija par III-256. pantu
23. Deklarācija par III-273. panta 2. punkta otro daļu
24. Deklarācija par III-296. pantu

25. Deklarācija par III-325. pantu attiecībā uz to, kā dalībvalstīm rīkot sarunas attiecībā uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, un slēgt par to starptautiskus nolīgumus
26. Deklarācija par III-402. panta 4. punktu
27. Deklarācija par III-419. pantu
28. Deklarācija par IV-440. panta 7. punktu
29. Deklarācija par IV-448. panta 2. punktu
30. Deklarācija attiecībā uz Līguma par Konstitūciju Eiropai ratifikāciju

B. Deklarācijas par protokoliem, kas pievienoti Konstitūcijai

Deklarācijas attiecībā uz Protokolu par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes, Grieķijas Republikas, Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas, kā arī Austrijas Republikas, Somijas Republikas un Zviedrijas Karalistes Pievienošanās līgumiem un aktiem

31. Deklarācija par Ālandu salām
32. Deklarācija par sāmu tautu

Deklarācijas attiecībā uz Protokolu par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas Pievienošanās līgumu un aktu

33. Deklarācija par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes Suverēnajām bāzu teritorijām Kiprā
34. Komisijas Deklarācija par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes Suverēnajām bāzu teritorijām Kiprā
35. Deklarācija par Ignalinas kodolelektrostaciju Lietuvā
36. Deklarācija par personu sauszemes tranzītu starp Kaļiņingradas apgabalu un citām Krievijas Federācijas daļām
37. Deklarācija par Bohunices V1 kodolelektrostācijas 1. un 2. bloku Slovākijā
38. Deklarācija par Kipru
39. Deklarācija attiecībā uz Protokolu par Dānijas nostāju
40. Deklarācija attiecībā uz Protokolu par pārejas noteikumiem attiecībā uz Savienības iestādēm un struktūrām
41. Deklarācija par Itāliju

Tāpat Konference ņem vērā turpmāk uzskaitītās deklarācijas, kas pievienotas šim Nobeiguma aktam:

42. Nīderlandes Karalistes deklarācija par I-55. pantu
43. Nīderlandes Karalistes deklarācija par IV-440. pantu
44. Vācijas Federatīvās Republikas, Īrijas, Ungārijas Republikas, Austrijas Republikas un Zviedrijas Karalistes deklarācija
45. Spānijas Karalistes un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes deklarācija
46. Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes deklarācija par termina "valstspiederīgie" definīciju
47. Spānijas Karalistes deklarācija par termina "valstspiederīgie" definīciju
48. Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes deklarācija par balsstiesībām Eiropas Parlamenta vēlēšanās
49. Beļģijas Karalistes deklarācija par valstu parlamentiem
50. Latvijas Republikas un Ungārijas Republikas deklarācija par vienotās valūtas nosaukuma rakstību Līgumā par Konstitūciju Eiropai

Romā, divi tūkstoši ceturtnā gada divdesmit devītajā oktobrī

.....

(visās valodās)

..... vārdā

.....

Šo Nobeiguma aktu kā Eiropas Savienības pievienošanās kandidātvalstu vadītāji ir parakstījuši arī šādi Konferences novērotāji:

Bulgārijas vārdā,

Rumānijas vārdā,

Turcijas vārdā,

SATURS

A. Deklarācijas par Konstitūcijas pantiem

1. Deklarācija par I-6. pantu
2. Deklarācija par I-9. panta 2. punktu
3. Deklarācija par I-22., I-27. un I-28. pantu
4. Deklarācija par I-24. panta 7. punktu attiecībā uz Eiropadomes lēmumu par Padomes prezidentūras darbību
5. Deklarācija par I-25. pantu
6. Deklarācija par I-26. pantu
7. Deklarācija par I-27. pantu
8. Deklarācija par I-36. pantu
9. Deklarācija par I-43. un III-329. pantu
10. Deklarācija par I-51. pantu
11. Deklarācija par I-57. pantu

12. Deklarācija par paskaidrojumiem attiecībā uz Pamattiesību hartu
13. Deklarācija par III-116. pantu
14. Deklarācija par III-136. un III-267. pantu
15. Deklarācija par III-160. un III-322. pantu
16. Deklarācija par III-167. panta 2. punkta c) apakšpunktu
17. Deklarācija par III-184. pantu
18. Deklarācija par III-213. pantu
19. Deklarācija par III-220. pantu
20. Deklarācija par III-243. pantu
21. Deklarācija par III-248. pantu
22. Deklarācija par III-256. pantu
23. Deklarācija par III-273. panta 2. punkta otro daļu
24. Deklarācija par III-296. pantu
25. Deklarācija par III-325. pantu attiecībā uz to, kā dalībvalstīm rīkot sarunas attiecībā uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, un slēgt par to starptautiskus nolīgumus

26. Deklarācija par III-402. panta 4. punktu
27. Deklarācija par III-419. pantu
28. Deklarācija par IV-440. panta 7. punktu
29. Deklarācija par IV-448. panta 2. punktu
30. Deklarācija attiecībā uz Līguma par Konstitūciju Eiropai ratifikāciju

B. Deklarācijas par protokoliem, kas pievienoti Konstitūcijai

Deklarācijas attiecībā uz Protokolu par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes, Grieķijas Republikas, Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas, kā arī Austrijas Republikas, Somijas Republikas un Zviedrijas Karalistes Pievienošanās līgumiem un aktiem

31. Deklarācija par Ālandu salām

32. Deklarācija par sāmu tautu

Deklarācijas attiecībā uz Protokolu par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas Pievienošanās līgumu un aktu

33. Deklarācija par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes Suverēnajām bāzu teritorijām Kiprā
34. Komisijas Deklarācija par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes Suverēnajām bāzu teritorijām Kiprā
35. Deklarācija par Ignalinas kodolelektrostaciju Lietuvā
36. Deklarācija par personu sauszemes tranzītu starp Kaļiņingradas apgabalu un citām Krievijas Federācijas daļām
37. Deklarācija par Bohunices V1 kodolelektrostācijas 1. un 2. bloku Slovākijā
38. Deklarācija par Kipru
39. Deklarācija attiecībā uz Protokolu par Dānijas nostāju
40. Deklarācija attiecībā uz Protokolu par pārejas noteikumiem attiecībā uz Savienības iestādēm un struktūrām
41. Deklarācija par Itāliju

Dalībvalstu deklarācijas

42. Nīderlandes Karalistes deklarācija par I-55. pantu
43. Nīderlandes Karalistes deklarācija par IV-440. pantu
44. Vācijas Federatīvās Republikas, Īrijas, Ungārijas Republikas, Austrijas Republikas un Zviedrijas Karalistes deklarācija
45. Spānijas Karalistes un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes deklarācija
46. Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes deklarācija par termina "valstspiederīgie" definīciju
47. Spānijas Karalistes deklarācija par termina "valstspiederīgie" definīciju
48. Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes deklarācija par balsstiesībām Eiropas Parlamenta vēlēšanās
49. Beļģijas Karalistes deklarācija par valstu parlamentiem
50. Latvijas Republikas un Ungārijas Republikas deklarācija par vienotās valūtas nosaukuma rakstību Līgumā par Konstitūciju Eiropai

A. DEKLARĀCIJAS PAR KONSTITŪCIJAS PANTIEM

1. Deklarācija par I-6. pantu

Konference pieņem zināšanai, ka I-6. pants atspoguļo pastāvošo Eiropas Kopienu Tiesas un Pirmās instances tiesas praksi.

2. Deklarācija par I-9. panta 2. punktu

Konference ir vienisprātis par to, ka Savienībai jāpievienojas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai tā, lai saglabātu Savienības tiesību sistēmas īpašās iezīmes. Šajā sakarā Konference pieņem zināšanai, ka starp Eiropas Savienības Tiesu un Eiropas Cilvēktiesību tiesu pastāv pastāvīgs dialogs, ko būtu iespējams pastiprināt, kad Eiropas Savienība pievienosies Eiropas Cilvēktiesību konvencijai.

3. Deklarācija par I-22., I-27. un I-28. pantu

Izraugoties personas, kurām piedāvā stāties Eiropadomes priekšsēdētāja, Komisijas priekšsēdētāja un Savienības ārlietu ministra amatā, atbilstīgi jāņem vērā vajadzība respektēt Savienības un tās dalībvalstu ģeogrāfisko un demogrāfisko daudzveidību.

4. Deklarācija par I-24. panta 7. punktu
attiecībā uz Eiropadomes lēmumu par
Padomes prezidentūras darbību

Konference paziņo, ka Padomei būtu jābūt gatavot eirolēmums, ar ko nosaka pasākumus, lai piemērotu Eiropadomes eirolēmumu par Padomes prezidentūras darbību, tiklīdz ir parakstīts Līgums par Konstitūciju Eiropai, un tai būtu jāsniedz politisks apstiprinājums sešos mēnešos. Šis ir projekts Eiropadomes eirolēmumam, kas tiks pieņemts šā līguma spēkā stāšanās dienā:

Projekts Eiropadomes eirolēmumam par Padomes prezidentūras darbību

1. PANTS

1. Padomes prezidentūru, izņemot Ārlietu padomes prezidentūru, katrā 18 mēnešu laikposmā kopīgi nodrošina iepriekš izveidota trīs valstu grupa. Šīs grupas izveido, ievērojot dalībvalstu vienlīdzīgas rotācijas principu un ņemot vērā gan to daudzveidību, gan teritoriālo līdzsvaru Savienībā.

2. Katrs grupas loceklis pēc pilda visu padomes sastāvu, izņemot Ārlietu padomes, prezidentūras pienākumus sešus mēnešus. Pārējie grupas locekļi palīdz prezidentūrai visu tās pienākumu izpildē, pamatojoties uz kopīgu programmu. Grupas locekļi var, savstarpēji vienojoties, paredzēt citus noteikumus.

2. PANTS

Dalībvalstu valdību Pastāvīgo pārstāvju komitejas prezidentūru nodrošina tās dalībvalsts pārstāvis, kura pilda Vispārējo lietu padomes prezidentūras uzdevumus.

Politikas un drošības komitejas prezidentūru nodrošina Savienības ārlietu ministra pārstāvis.

Padomes sastāvu, izņemot Ārlietu padomes, darba grupu prezidentūras pienākumus pilda tās grupas loceklis, kas pilda attiecīgā Padomes sastāva prezidentūras pienākumus, ja vien saskaņā ar 4. pantu nav nolemts citādi.

3. PANTS

Vispārējo lietu padome sadarbībā ar Komisiju nodrošina konsekveci un nepārtrauktību dažādu Padomes sastāv, izstrādājot daudzgadu programmas. Prezidējošas dalībvalstis ar Padomes Ģenerālsekretariāta palīdzību veic visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu Padomes darba organizēšanu un sekmīgu norisi.

4. PANTS

Padome pieņem eirolēmumu, ar ko paredz pasākumus šā lēmuma piemērošanai.

5. Deklarācija par I-25. pantu

Konference paziņo, ka eirolēmumu par I-25. panta piemērošanu Padome pieņems dienā, kad stāsies spēkā Līgums par Konstitūciju Eiropai. Šis ir lēmuma projekts:

Projekts Padomes eirolēmumam par Konstitūcijas I-25. panta piemērošanu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

pamatojoties uz šādiem apsvērumiem:

- (1) ir lietderīgi pieņemt noteikumus, lai nodrošinātu sekmīgu pāreju no sistēmas Padomes lēmumu pieņemšanai ar kvalificētu balsu vairākumu, kas noteikta Nicas līgumā un izklāstīta 2. panta 2. punktā Protokolā par pārejas noteikumiem attiecībā uz Savienības iestādēm un struktūrām, kas pievienots Konstitūcijai, un ko turpinās piemērot līdz 2009. gada 31. oktobrim, uz balsošanas sistēmu, kas paredzēta Konstitūcijas I-25. pantā un ko sāks piemērot no 2009. gada 1. novembra;
- (2) tiek atgādināts, ka Padomes prakse ir veltīt visas pūles tam, lai stiprinātu to lēmumu demokrātisko leģitimitāti, kas pieņemti ar kvalificētu balsu vairākumu;
- (3) tiek uzskatīts par lietderīgu saglabāt spēkā šo lēmumu tik ilgi, cik tas ir vajadzīgs, lai nodrošinātu veiksmīgu pāreju uz jauno balsošanas sistēmu, kas paredzēta Konstitūcijā,

IR PIEŅĒMUSI ŠĀDU LĒMUMU.

1. PANTS

Ja Padomes locekļi, kuri pārstāv:

- a) vismaz trīs ceturtdaļas iedzīvotāju kopskaita; vai
- b) vismaz trīs ceturtdaļas dalībvalstu kopskaita,

kas vajadzīgs, lai būtu panākts bloķējošais mazākums, ko rada Konstitūcijas I-25. panta 1. punkta pirmās daļas vai 2. punkta piemērošanu, izsaka iebildumus sakarā kāda akta pieņemšanu Padomē ar kvalificētu balsu vairākumu, Padome apspriežas par šo jautājumu.

2. PANTS

Šādas apspriešanās gaitā Padome dara visu, kas ir tās spēkos, lai saprātīgā laikposmā, un neskarot ar Savienības tiesību aktiem noteiktos obligātos laika ierobežojumus, panāktu apmierinošu risinājumu, kas varētu kļiedēt visas 1. pantā minēto Padomes locekļu bažas.

3. PANTS

Šajā sakarā Padomes priekšsēdētājs ar Komisijas palīdzību un atbilstīgi Padomes reglamentam uzņemas jebkādu iniciatīvu, lai nodrošinātu plašāku vienošanās pamatu Padomē. Padomes locekļi sniedz priekšsēdētājam savu palīdzību.

4. PANTS

Šis lēmums stājas spēkā 2009. gada 1. novembrī. Tas ir spēkā vismaz līdz 2014. gadam. Pēc tam Padome var pieņemt eirolēmumu, ar ko to atceļ.

6. Deklarācija par I-26. pantu

Konference uzskata, ka tad, kad Komisijas sastāvā vairs nebūs pilsoņu no visām dalībvalstīm, Komisijai īpaša uzmanība būs jāpievērš vajadzībai nodrošināt pilnīgu caurskatāmību attiecībā uz visām dalībvalstīm. Attiecīgi Komisijai cieši jāsadarbojas ar visām dalībvalstīm neatkarīgi no tā, vai Komisijas sastāvā ir to pilsoņi, un šajā kontekstā jāpievērš īpaša uzmanība vajadzībai dalīties informācijā un konsultēties ar visām dalībvalstīm.

Konference arī uzskata, ka Komisijai jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka tiek ņemts vērā politiskais, sociālais un ekonomiskais stāvoklis visās dalībvalstīs, tostarp tajās, kuru pilsoņi nav Komisijas sastāvā. Šiem pasākumiem būtu jānodrošina arī šo dalībvalstu stāvoklim atbilstošu organizatorisku noteikumu piemērošana.

7. Deklarācija par I-27. pantu

Konference uzskata, ka saskaņā ar Konstitūcijas noteikumiem Eiropas Parlaments un Eiropadome ir līdzatbildīgi par Eiropas Komisijas priekšsēdētāja ievēlēšanas procesa veiksmīgu norisi. Tādēļ pirms Padomes eirolēzuma pieņemšanas Eiropas Parlamenta un Eiropadomes pārstāvji veiks nepieciešamo apspriešanos tādā veidā, kāds ir atzīts par vispiemērotāko. Saskaņā ar I-27. panta 1. punktu šāda apspriešanās galvenokārt attieksies uz Komisijas priekšsēdētāja amata kandidātu kvalifikāciju, ņemot vērā Eiropas Parlamenta vēlēšanas. Šādas apspriešanās kārtību nosaka atbilstošā laikā, Eiropas Parlamentam un Eiropadomei abpusēji vienojoties.

8. Deklarācija par I-36. pantu

Konference ņem vērā Komisijas nodomu turpināt konsultēties ar dalībvalstu ieceltiem ekspertiem, sagatavojot deleģētās eiroregulas finanšu pakalpojumu jomā saskaņā ar tās iedibināto praksi.

9. Deklarācija par I-43. un III-329. pantu

Neskarot pasākumus, kurus Savienība pieņēmusi, lai ievērotu solidaritātes saistības attiecībā uz dalībvalsti, kura ir teroristu uzbrukuma objekts vai dabas vai cilvēku izraisītas katastrofas upuris, neviens no Konstitūcijas I-43. un III-329. panta noteikumiem neparedz ietekmēt citas dalībvalsts iespēju izvēlēties vispiemērotākos līdzekļus savas solidaritātes saistību ievērošanai attiecībā uz šo dalībvalsti.

10. Deklarācija par I-51. pantu

Konference paziņo, ka visos gadījumos, kad noteikumi par personas datu aizsardzību, kurus paredzēts pieņemt, pamatojoties uz I-51. pantu, varētu tieši skart valsts drošību, atbilstīgi jāņem vērā konkrētā gadījuma specifiskās īpatnības. Tā atgādina, ka pašreiz piemērojamos tiesību aktos (jo īpaši Direktīvā 95/46/EK) ir iekļauti specifiski izņēmumi šajā sakarā.

11. Deklarācija par I-57. pantu

Savienība ņems vērā mazo valstu īpašo stāvokli, kurām ar Savienību ir īpašas ciešas attiecības.

12. Deklarācija par paskaidrojumiem attiecībā uz Pamattiesību hartu

Konference ņem vērā turpmāk izklāstītos paskaidrojumus attiecībā uz Pamattiesību hartu, kuri sagatavoti Hartu izstrādājušā Konventa prezidija vadībā un kurus papildinājis Eiropas Konventa prezidijs.

PASKAIDROJUMI ATTIECĪBĀ UZ PAMATTIESĪBU HARTU

Šie paskaidrojumi ir sagatavoti Eiropas Savienības Pamattiesību hartu izstrādājušā Konventa prezidija vadībā. Tie ir atjaunināti Eiropas Konventa prezidija vadībā, ņemot vērā Konventa izdarītos Hartas teksta (jo īpaši 51. un 52. panta¹) precizējumus un Savienības tiesību turpmāku attīstību. Kaut arī šiem paskaidrojumiem nav juridiska spēka, tie ir vērtīgi interpretācijas līdzekļi, kas paredzēti Hartas noteikumu izskaidrošanai.

PREAMBULA

Eiropas tautas, veidojot arvien ciešāku savstarpēju sadarbību, ir nolēmušas veidot mierpilnu nākotni, kuras pamatā ir kopējas vērtības.

Apzinoties savu garīgo un tikumisko mantojumu, Savienība balstās uz nedalāmām, universālām vērtībām – cilvēka cieņu, brīvību, vienlīdzību un solidaritāti; tās pamatā ir demokrātijas un tiesiskuma principi. Vislielāko uzmanību Savienība pievērš indivīdam, iedibinot Savienības pilsonību un izveidojot brīvības, drošības un tiesiskuma telpu.

¹ Konstitūcijas II-111. un II-112. pants

Savienība veicina šo kopējo vērtību saglabāšanu un attīstību, vienlaikus respektējot Eiropas tautu kultūru un tradīciju dažādību, kā arī dalībvalstu nacionālo identitāti un to valsts iestāžu organizāciju valsts, reģionālā un vietējā līmenī; tā tiecas veicināt līdzsvarotu un stabilu attīstību un nodrošina personu brīvu pārvietošanos, preču, pakalpojumu un kapitāla brīvu apriti un brīvību veikt uzņēmējdarbību.

Šajā nolūkā, ņemot vērā pārmaiņas sabiedrībā, sociālo attīstību, kā arī zinātniskos un tehnoloģiskos sasniegumus, ir nepieciešams stiprināt pamattiesību aizsardzību, šo tiesību nozīmīgumu īpaši uzsverot Hartā.

Šajā Hartā, ievērojot Savienības pilnvaras un uzdevumus, kā arī subsidiaritātes principu, no jauna ir apstiprinātas tiesības, kuru pamatā ir dalībvalstu konstitucionālās tradīcijas un starptautiskās saistības, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, Savienības un Eiropas Padomes pieņemtās Sociālās hartas, kā arī Eiropas Savienības Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra. Šajā sakarā Savienības un dalībvalstu tiesas interpretē Hartu, ievērojot paskaidrojumus, kas sagatavoti pēc šo Hartu izstrādājušā Konventa prezidija ierosinājuma un kurus ir papildinājis Eiropas Konventa prezidijs.

Šo tiesību īstenošana ir saistīta ar atbildību un pienākumiem pret citām personām, visu sabiedrību un nākamajām paaudzēm.

Tāpēc Savienība atzīst turpmāk tekstā izklāstītās tiesības, brīvības un principus.

I SADAĻA.

CIENĀ

1. PANTS ¹

Cilvēka cieņa

Cilvēka cieņa ir neaizskarama. Tā ir jārespektē un jāaizsargā.

Paskaidrojums

Cilvēka cieņa ne tikai pieder pie pamattiesībām, tā ir arī pamattiesību faktiskais pamats. 1948. gadā pieņemtās Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas preambulā ir ietverta doma par cilvēka cieņu: "Atzīdama, ka visiem cilvēku sabiedrības locekļiem piemītošās cieņas un viņu vienlīdzīgo un neatņemamo tiesību atzīšana ir pamats brīvībai, taisnīgumam un mieram visā pasaulē...". Tiesa 2001. gada 9. oktobra nolēmumā lietā *C-377/98 Netherlands v. European Parliament and Council*, 2001 ECR 7079, 70. – 77. pamatojuma punktā –apstiprināja, ka cilvēka pamattiesības uz cieņu pieder pie Savienības tiesībām.

Tādējādi nevienu no šajā Hartā ietvertajām tiesībām nevar izmantot, lai aizskartu citas personas cieņu, un cilvēka cieņa pieder pie šajā Hartā ietverto tiesību būtības. Tālab tā jārespektē, pat ja kādas no tiesībām būtu jāierobežo.

¹ Konstitūcijas II-61. pants

2. PANTS ¹

Tiesības uz dzīvību

1. Ikvienai personai ir tiesības uz dzīvību.
2. Nevienam nedrīkst piespriest nāvessodu vai to izpildīt.

Paskaidrojums

1. Šā panta 1. punkts pamatojas uz ECK 2. panta 1. punktu, kas izteikts šādi:

"1. Ikvienam ir tiesības uz personas brīvību un drošību."

2. Šā panta otro teikumu, kas attiecas uz nāvessodu, aizstāj ECK 6. protokola 1. pants, kas izteikts šādi: "Nāvessods tiek atcelts. Nevienam cilvēkam nedrīkst piespriest šādu sodu vai to izpildīt.". Hartas 2. panta 2. punkts ² pamatojas uz šo noteikumu.

3. Hartas 2. panta noteikumi atbilst iepriekšminētajiem ECK pantiem un tās protokolam. Saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu ³ tiem ir tāda pati nozīme un piemērojums. Tātad ECK ietvertās "negatīvās definīcijas" arī jāuzskata par daļu no Hartas:

¹ Konstitūcijas II-62. pants

² Konstitūcijas II-62. panta 2. punkts

³ Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

a) ECK 2. panta 2. punkts:

"Dzīvības atņemšana nav uzskatāma par šī panta pārkāpumu, ja tā notiek, galējas nepieciešamības gadījumā izmantojot spēku,

a) lai aizstāvētu kādu personu pret nelikumīgu vardarbību;

b) lai veiktu likumīgu aizturēšanu vai aizkavētu likumīgi aizturētas vai apcietinātas personas bēgšanu;

c) lai saskaņā ar likumu savaldītu dumpi vai apvērsumu.";

b) ECK 6. protokola 2. pants:

"Valsts savos tiesību aktos var paredzēt nāvessodu par noziegumiem, kas izdarīti kara laikā vai kara draudu apstākļos; šis sods tiek piemērots vienīgi likumā paredzētajos gadījumos un saskaņā ar tā nosacījumiem.".

3. PANTS¹

Tiesības uz personas neaizskaramību

1. Ikvienai personai ir tiesības uz fiziskās un garīgās neaizskaramības ievērošanu.

¹ Konstitūcijas II-63. pants

2. Medicīnas un bioloģijas jomā jo īpaši jāievēro:
 - a) attiecīgās personas apzināta un brīva piekrišana saskaņā ar likumā noteiktām procedūrām,
 - b) eigēniskās prakses aizliegums, jo īpaši, ja tās mērķis ir cilvēku selekcija,
 - c) aizliegums izmantot cilvēka ķermeni un tā daļas kā peļņas avotu,
 - d) cilvēku reproduktīvās klonēšanas aizliegums.

Paskaidrojums

1. Tiesa 2001. gada 9. oktobra nolēmumā lietā *C-377/98 Netherlands v. European Parliament and Council*, 2001 ECR 7079, pamatojuma 70. – 77. punktā –apstiprināja, ka cilvēka pamattiesības uz cieņu pieder pie Savienības tiesībām un medicīnas un bioloģijas sakarā pie tām pieder arī orgānu donora un saņēmēja apzināta un brīva piekrišana.
2. Hartas 3. panta ¹ principi jau ir ietverti Eiropas Padomes pieņemtajā Cilvēktiesību un biomedicīnas konvencijā (ETS 164 un papildu protokols ETS 168). Harta neparedz atkāpšanos no šiem principiem un tālab aizliedz vienīgi reproduktīvo klonēšanu. Tā nedz atļauj, nedz aizliedz klonēšanu citās formās. Tādējādi tā nekādi neliedz likumdevējiem aizliegt klonēšanu citās formās.

¹ Konstitūcijas II-63. pants

3. Atsauces uz eīgēnisko praksi, jo īpaši uz tādu, kuras mērķis ir veikt cilvēku izlasi, attiecas uz iespējamām situācijām, kad *inter alia* tiek organizētas un īstenotas izlases programmas ar sterilizācijas kampaņām, piespiedu grūtniecību, obligātas etniskas laulības, uz visām darbībām, kas tiek atzītas par starptautiskiem noziegumiem Starptautiskās krimināltiesas statūtos (skat. minēto statūtu 7. panta 1. punkta g) apakšpunktu), kas pieņemti 1998. gada 17. jūlijā Romā.

4. PANTS ¹

Spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodu aizliegums

Nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai, necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei vai sodiem.

Paskaidrojums

Šajā pantā minētās tiesības ir tiesības, ko garantē ECK 3. pants, kas izteikts tādiem pašiem vārdiem:

"Nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai, necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei vai sodiem."

Tāpēc saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu ² šim pantam ir tāda pati nozīme un piemērojums kā minētajam ECK pantam.

5. PANTS ³

Verdzības un piespiedu darba aizliegums

1. Nevienu nedrīkst turēt verdzībā vai kalpībā.

¹ Konstitūcijas II-64. pants

² Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

³ Konstitūcijas II-65. pants

2. Nevienam nedrīkst likt veikt piespiedu darbu.
3. Cilvēku tirdzniecība ir aizliegta.

Paskaidrojums

1. Hartas 5. panta ¹ 1. un 2. punktā minētās tiesības atbilst ECK 4. panta 1. un 2. punktam, kas izteikts tādiem pašiem vārdiem. Tāpēc saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu ² tam ir tāda pati nozīme un piemērojums kā minētajam ECK pantam. Tātad:

- 1. punktā paredzētajām tiesībām nevar būt likumīgu ierobežojumu;
- 2. punktā minētā jēdziena "piespiedu darbs" izpratnē jāņem vērā ECK 4. panta 3. punktā ietvertās "negatīvās definīcijas":

"Šā panta izpratnē jēdziens "piespiedu darbs" neietver:

- a) darbu, ko parasti liek veikt ieslodzījumā, kas piespriests saskaņā ar šīs Konvencijas 5. panta nosacījumiem, vai nosacītas atbrīvošanas laikā no ieslodzījuma;
- b) militāro dienestu, vai – valstīs, kur ir atļauta atteikšanās no militārā dienesta pārliecības dēļ, – to dienestu, kas paredzēts obligātā militāra dienesta vietā;

¹ Konstitūcijas II-65. pants

² Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

c) pienākumus ārkārtas stāvokļa vai stihiskas nelaimes gadījumā, kas apdraud sabiedrības labklājību;

d) darbu vai dienestu, kas ietilpst parastajos pilsoniskajos pienākumos."

2. Šā panta 3. punkts ir tieši saistīts ar cilvēka cieņas jēdzienu, un tajā ir ņemtas vērā aktualitātes organizētās noziedzības jomā, piemēram, nelegālās imigrācijas vai seksuālas izmantošanas tīkla organizēšana peļņas nolūkā. Eiropola konvencijas pielikumā ir šāda definīcija, kas attiecas uz cilvēku kontrabandu seksuālas izmantošanas nolūkos: "cilvēku tirdzniecība ir personas pakļaušana faktiskai un nelikumīgai citu personu varai, izmantojot vardarbību vai draudus vai ļaunprātīgi izmantojot savu stāvokli vai personas atkarību, lai iesaistītu prostitūcijā, seksuāli izmantotu nepilngadīgos vai veiktu pret viņiem seksuālu vardarbību, vai tirgotos ar pamestiem bērniem." Savienības *acquis* integrētās Šengenas Līguma Īstenošanas konvencijas VI nodaļā, kuras dalībnieces ir Apvienotā Karaliste un Īrija, 27. panta 1. punktā ir šāds teksts, kas attiecas uz nelegāliem imigrācijas tīkliem: "Līgumslēdzējas puses apņemas ieviest piemērotas sankcijas pret ikvienu, kas finansiāla labuma dēļ palīdz vai mēģina palīdzēt ārvalstniekam ieceļot vai uzturēties kādas Līgumslēdzējas Puses teritorijā, pārkāpjot šīs Līgumslēdzējas Puses tiesību aktus par ārvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos.". Padome 2002. gada 19. jūlijā pieņēma Pamatlēmumu par to, kā apkarot cilvēku kontrabandu (OV L 203/1), minētā lēmuma 1. pantā precīzi definējot noziedzīgus nodarījumus, kas saistīti ar cilvēku kontrabandu darba vai seksuālas izmantošanas nolūkos un par ko dalībvalstīs ir jāpiemēro sodi saskaņā ar šo pamatlēmumu.

II SADAĻA.

BRĪVĪBAS

6. pants¹

Tiesības uz brīvību un drošību

Ikvienai personai ir tiesības uz brīvību un drošību.

Paskaidrojums

Hartas 6. pantā² minētās tiesības ir tiesības, ko garantē ECK 5. pants, un saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu³ šīm tiesībām ir vienāda nozīme un vienāds apjoms. Tāpēc ierobežojumi, ko tām var likumīgi uzlikt, nevar pārsniegt tos, kas atļauti saskaņā ar ECK 5. pantu, kas izteikts šādi:

- "1. Ikvienam ir tiesības uz personas brīvību un drošību. Nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot šādus gadījumus saskaņā ar likumā noteikto kārtību:
- a) ja kāda persona tiek likumīgi ieslodzīta, pamatojoties uz kompetentas tiesas spriedumu;
 - b) ja kāda persona tiek likumīgi aizturēta vai apcietināta par nepakļaušanos likumīgam tiesas rīkojumam vai ir jānodrošina kāda likumā paredzēta pienākuma izpilde;

¹ Konstitūcijas II-66. pants

² Konstitūcijas II-66. pants

³ Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

- c) ja kāda persona tiek likumīgi aizturēta vai apcietināta, lai viņu nodotu kompetentām tiesībsardzības iestādēm, balstoties uz pamatotām aizdomām, ka šī persona ir pārkāpusi likumu, vai ir pamatots iemesls uzskatīt par nepieciešamu aizkavēt viņu izdarīt likumpārkāpumu vai nepieļaut viņas bēgšanu pēc likumpārkāpuma izdarīšanas;
 - d) ja likumīgi tiek aizturēts nepilngadīgais vai nu pāraudzināšanas nolūkā, vai lai nodotu viņu kompetentām tiesībsardzības iestādēm;
 - e) ja likumīgi tiek aizturētas personas, lai aizkavētu infekcijas slimību izplatīšanos, vai garīgi slimas personas, alkoholiķi vai narkomāni, vai klaidoņi;
 - f) ja likumīgi tiek aizturēta vai apcietināta kāda persona, lai neļautu šai personai nelikumīgi ieceļot valstī, vai ja attiecībā pret kādu personu tiek veiktas darbības, lai šo personu deportētu vai izraidītu no valsts.
2. Ikviena aizturēta persona nekavējoties jāinformē viņai saprotamā valodā par aizturēšanas iemesliem un par viņai izvirzīto apsūdzību.
 3. Jebkura persona, kas aizturēta vai apcietināta saskaņā ar šā panta 1. punkta c) apakšpunktu, ir nekavējoties nododama tiesnesim vai citai amatpersonai, kura saskaņā ar likumu ir pilnvarota īstenot tiesu varu, un laikus jāuzsāk lietas izskatīšana vai konkrētā persona līdz tiesvedības uzsākšanai jāatbrīvo. Atbrīvojot var, piemērojot drošības līdzekli, kas nodrošina personas ierašanos tiesā.
 4. Jebkura persona, kurai aizturot vai apcietinot atņemta brīvība, var vērsties tiesā, kas nekavējoties lemj par viņas aizturēšanas likumīgumu un pieņem lēmumu par atbrīvošanu, ja aizturēšana nav bijusi likumīga.

5. Ikvienai personai, kas aizturēta vai apcietināta pretēji šā panta noteikumiem, ir nodrošināmas tiesības uz zaudējumu atlīdzību."

Hartas 6. pantā ¹ ietvertās tiesības jārespektē, jo īpaši, ja Eiropas Parlaments un Padome pieņem eirolikumus un eiroietvarlikumus tādā jomā kā tiesu sadarbība krimināllietās, pamatojoties uz Konstitūcijas III-270., III-271. un III-273. pantu, jo īpaši, lai definētu kopīgus minimuma noteikumus pārkāpumu un sodu kvalificēšanā, kā arī dažos procesuālo tiesību aspektos.

7. PANTS ²

Privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība

Ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību.

Paskaidrojums

Tiesības, kas garantētas ar 7. pantu ², atbilst tām tiesībām, ko garantē ECK 8. pants. Ņemot vērā tehnoloģijas attīstību, vārds "korespondence" ir aizstāts ar "saziņa".

¹ Konstitūcijas II-66. pants

² Konstitūcijas II-67. pants

Saskaņā ar 52. panta 3. punktu ¹ šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā attiecīgā ECK panta nozīme un apjoms. Ierobežojumi, ko šīm tiesībām var likumīgi uzlikt, tādējādi ir tie paši, kas atļauti ar ECK 8. pantu:

- "1. Ikvienam ir tiesības uz cieņu pret viņa privāto un ģimenes dzīvi, mājokļa neaizskaramību un korespondences noslēpumu.
2. Valsts iestādes nedrīkst nevienam liegt īstenot šīs tiesības, izņemot gadījumus, kas ir paredzēti tiesību aktos un nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts vai sabiedrisko drošību vai valsts ekonomisko labklājību, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības."

8. PANTS ²

Personas datu aizsardzība

1. Ikvienai personai ir tiesības uz savu personas datu aizsardzību.
2. Šādi dati ir jāapstrādā godprātīgi, noteiktiem mērķiem un ar attiecīgās personas piekrišanu vai ar citu likumīgu pamatojumu, kas paredzēts tiesību aktos. Ikvienam ir pieejas tiesības datiem, kas par viņu savākti, un tiesības ieviest labojumus šajos datos.
3. Atbilstību šiem noteikumiem kontrolē neatkarīga iestāde.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

² Konstitūcijas II-68. pants

Paskaidrojums

Šis pants pamatojas uz Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (OV L 281, 23.11.1995.), kā arī uz ECK 8. pantu un 1981. gada 28. janvāra Eiropas Padomes konvenciju par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisku apstrādi, ko ratificējušas visas dalībvalstis. EK Līguma 286. pants tagad ir aizstāts ar Konstitūcijas I-51. pantu. Tas pamatojas arī uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 45/2001 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti (OV L 8, 12.1.2001.). Iepriekšminētajā direktīvā un regulā ietverti nosacījumi un ierobežojumi, kas attiecas uz personas datu aizsardzības tiesību īstenošanu.

9. PANTS ¹

Tiesības stāties laulībā un tiesības izveidot ģimeni

Tiesības stāties laulībā un tiesības izveidot ģimeni tiek garantētas saskaņā ar valsts likumiem, kuri reglamentē šo tiesību izmantošanu.

¹ Konstitūcijas II-69. pants

Paskaidrojums

Šis pants pamatojas uz ECK 12. pantu, kas izteikts šādi: "Laulības vecumu sasniegušiem vīriešiem un sievietēm ir tiesības stāties laulībā un dibināt ģimeni saskaņā ar valsts tiesību aktiem, kas reglamentē šo tiesību izmantošanu.". Šā panta formulējums ir mainīts, lai to varētu attiecināt arī uz gadījumiem, kuros valsts tiesību akti par ģimenes dibināšanas pamatu atzīst ne tikai laulību, bet arī citus pasākumus. Šis pants nedz aizliedz, nedz uzliek par pienākumu piešķirt laulības statusu viena dzimuma cilvēku savienībai. Šīs tiesības tādējādi ir līdzīgas tām, ko piešķir ECK, bet to apjoms var būt plašāks, ja to paredz attiecīgas valsts tiesību akti.

10. PANTS ¹

Domu, pārliecības un ticības brīvība

1. Ikvienam ir tiesības uz domu, pārliecības un ticības brīvību. Šīs tiesības ietver brīvību mainīt ticību vai pārliecību un brīvību individuāli vai kolektīvi un publiski vai privāti paust ticību vai pārliecību lūgšanās, mācībās, ieražās un ceremonijās.
2. Uz pārliecību balstītas atteikšanās tiesības atzīst saskaņā ar valsts likumiem, kas nosaka šo tiesību izmantošanu.

¹ Konstitūcijas II-70. pants

Paskaidrojums

Tiesības, kas garantētas 1. punktā, atbilst tiesībām, ko garantē ECK 9. pants, un saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu¹ tām ir tāda pati nozīme un apjoms. Tāpēc, paredzot ierobežojumus, ir jāņem vērā Konvencijas 9. panta 2. punkts, kas izteikts šādi: "Brīvību paust savu ticību vai pārliecību var ierobežot tikai likumā paredzētajā kārtībā un tiktāl, ciktāl tas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, lai nodrošinātu sabiedrisko drošību, sabiedrisko kārtību, sabiedrības veselību un tikumību, vai aizsargātu citu cilvēku tiesības un brīvības".

Tiesības, kas garantētas 2. pantā, atbilst attiecīgo valstu konstitucionālām tradīcijām un attiecīgo valstu tiesību attīstībai šajā jautājumā.

11. PANTS²

Vārda un informācijas brīvība

1. Ikvienai personai ir tiesības uz vārda brīvību. Šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un brīvību saņemt un izplatīt informāciju vai idejas bez valsts iestāžu iejaukšanās un neatkarīgi no valstu robežām.

2. Tiek ievērota plašsaziņas līdzekļu brīvība un plurālisms.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

² Konstitūcijas II-71. pants

Paskaidrojums

1. Hartas 11. pants² atbilst Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. pantam, kas izteikts šādi:

- "1. Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību. Šīs tiesības ietver viedokļu brīvību un brīvību saņemt un izplatīt informāciju vai idejas bez valsts iestāžu iejaukšanās un neatkarīgi no valstu robežām. Šis pants neierobežo valstu tiesības prasīt radio un televīzijas apraides organizāciju un kinematogrāfijas uzņēmumu licencēšanu.
2. Tā kā šo brīvību īstenošana ir saistīta ar pienākumiem un atbildību, uz to var attiecināt tādas prasības, nosacījumus, ierobežojumus vai sodus, kādi paredzēti tiesību aktos un nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziedzīgus nodarījumus, aizsargātu veselību vai tikumību, aizsargātu citu cilvēku cieņu vai tiesības, nepieļautu konfidenciālas informācijas izpaušanu vai lai saglabātu tiesu varas autoritāti un objektivitāti."

Saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu¹ šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats, kādu garantē ECK. Ierobežojumi, ko tām var uzlikt, tādējādi nepārsniedz tos, kas paredzēti Konvencijas 10. panta 2. punktā, neskarot ierobežojumus, ko Savienības konkurences tiesības var uzlikt dalībvalstu tiesībām ieviest licencēšanu, kas minēta ECK 10. panta 1. punkta trešajā teikumā.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

2. Šā panta 2. punkts precizē to, kā 1. punkts iespaido mediju brīvību. Tas *inter alia* pamatojas uz Tiesas judikatūru attiecībā uz televīziju, jo īpaši lietā C 288/89 (1991. gada 25. jūlija spriedums, *Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda and others* [1991] ECR I-4007), un uz EK Līgumam un Konstitūcijai pievienoto protokolu par sabiedriskajām raidorganizācijām dalībvalstīs, kā arī uz Padomes Direktīvu 89/552/EK (jo īpaši tās septiņpadsmito apsvērumu).

12. PANTS ¹

Pulcēšanās un biedrošanās brīvība

1. Ikvienai personai ir tiesības uz mierīgas pulcēšanās un biedrošanās brīvību visos līmeņos, jo īpaši politiskajā, arodbiedrību un civilajā jomā, kas nozīmē tiesības ikvienam veidot arodbiedrības un stāties tajās savu interešu aizstāvībai.
2. Politiskas partijas Savienības līmenī veicina Savienības pilsoņu politiskās gribas izteikšanu.

¹ Konstitūcijas II-72. pants

Paskaidrojums

1. Šā panta 1. punkts atbilst ECK 11. pantam, kas izteikts šādi:

- "1. Jebkuram cilvēkam ir tiesības uz miermīlīgu pulcēšanās un biedrošanās brīvību, tostarp tiesības veidot arodbiedrības un iestāties tajās, lai aizstāvētu savas intereses.
2. Šo tiesību izmantošanai nedrīkst piemērot nekādus ierobežojumus, izņemot tos, kas noteikti ar likumu un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts vai sabiedrības drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziegumus, aizsargātu veselību vai tikumību, vai citu cilvēku tiesības un brīvības. Šis pants neliedz noteikt likumīgus ierobežojumus šo tiesību izmantošanai personām, kas ir bruņoto spēku, policijas vai valsts pārvaldes sastāvā."

Hartas 1. punktā¹ ietvertu noteikumu nozīme ir tāda pati kā ECK noteikumiem, bet to piemērojums ir plašāks, jo tie attiecas uz visiem līmeņiem, arī uz Eiropas līmeni. Saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu² ierobežojumi, ko šīm tiesībām var uzlikt, nevar pārsniegt tos, kas atzīti par likumīgiem ar ECK 11. panta 2. punktu.

2. Šīs tiesības pamatojas arī uz Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartas 11. pantu.

¹ Konstitūcijas II-72. pants

² Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

3. Šā panta 2. punkts atbilst Konstitūcijas I-46. panta 4. punktam.

13. PANTS ¹

Humanitāro un eksakto zinātņu brīvība

Pētījumi humanitārajās un eksaktajās zinātnēs ir brīvi. Tiek respektēta akadēmiskā brīvība.

Paskaidrojums

Šīs tiesības galvenokārt ir atvasinātas no tiesībām uz domu un izteiksmes brīvību. Tās var īstenot, ievērojot 1. pantu ², un tām var uzlikt ierobežojumus, kas atļauti ar ECK 10. pantu.

14. PANTS ³

Tiesības uz izglītību

1. Ikvienai personai ir tiesības uz izglītību, kā arī uz piekļuvi arodmačībām un tālākizglītībai.

2. Šīs tiesības ietver iespēju saņemt bezmaksas obligāto izglītību.

¹ Konstitūcijas II-73. pants

² Konstitūcijas II-61. pants

³ Konstitūcijas II-74. pants

3. Brīvība dibināt mācību iestādes, ievērojot demokrātiskus principus, kā arī vecāku tiesības nodrošināt savu bērnu audzināšanu un izglītību saskaņā ar savu reliģisko, filozofisko un pedagoģisko pārliecību tiek ievērotas saskaņā ar valsts likumiem, kas attiecas uz šādas brīvības un tiesību izmantošanu.

Paskaidrojums

1. Šis pants pamatojas uz dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām un ECK protokola 2. pantu, kas izteikts šādi: "Nevienam nedrīkst liegt tiesības uz izglītību. Veicot funkcijas, kuras valsts uzņemas attiecībā uz izglītību un mācībām, valsts ievēro vecāku tiesības nodrošināt saviem bērniem tādu izglītību un mācības, kas ir saskaņā ar viņu reliģisko pārliecību un filozofiskajiem uzskatiem."

Ir atzīts par lietderīgu šo pantu attiecināt uz arodmācībām un tālākizglītību (skat. Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartas 15. punktu un Sociālās hartas 10. pantu) un papildināt ar obligātas bezmaksas izglītības principu. Šis princips nozīmē tikai to, ka, ciktāl ir runa par obligāto izglītību, katram bērnam ir iespējas apmeklēt tādu mācību iestādi, kas piedāvā izglītību bez maksas. Šis princips neparedz, lai visas iestādes, kas sniedz izglītību vai arodmācības un tālākizglītību, jo īpaši privātas iestādes, būtu bez maksas. Tāpat tas pieļauj to, ka par dažu konkrētu formu izglītību ir jāmaksā, ja valsts veic pasākumus, lai piešķirtu finansiālas kompensācijas. Ciktāl šī Harta attiecas uz Savienību, tas nozīmē to, ka Savienībai, izstrādājot mācību politiku, jāņem vērā tas, ka obligātā izglītība ir bez maksas, bet tas noteikti nerada jaunas pilnvaras. Vecāku tiesības –ir jāinterpretē, pamatojoties uz 24. pantu¹

¹ Konstitūcijas II-84. pants

2. Brīvība dibināt valsts vai privātas izglītības iestādes ir garantēta kā viens no aspektiem brīvībā veikt uzņēmējdarbību, bet to ierobežo demokrātijas principu ievērošana, un to īsteno saskaņā ar attiecīgo valstu tiesību aktos definētiem principiem.

15. PANTS ¹

Brīvība izvēlēties profesiju un tiesības strādāt

1. Ikvienai personai ir tiesības strādāt un iesaistīties brīvi izraudzītā vai akceptētā profesijā.
2. Katrs Savienības pilsonis var brīvi meklēt darbu, strādāt, izmantot tiesības veikt uzņēmējdarbību un sniegt dažādus pakalpojumus jebkurā dalībvalstī.
3. Trešo valstu pilsoņiem, kuriem ir atļauja strādāt dalībvalstu teritorijā, ir tiesības uz tādiem pašiem darba apstākļiem, kādi ir Savienības pilsoņiem.

Paskaidrojums

Darba izvēles brīvību, kas paredzēta 15. panta 1. punktā, atzīst Tiesas judikatūra (Skat. *inter alia* 1974. gada 14. maija spriedumu lietā 4/73 *Nold* [1974] ECR 491, no 12. līdz 14. pamatojuma punktam; 1979. gada 13. decembra spriedumu lietā 44/79 *Hauer* [1979] ECR 3727; 1986. gada 8. oktobra spriedumu lietā 234/85 *Keller* [1986] ECR 2897, 8. pamatojuma punktu).

¹ Konstitūcijas II-75. pants

Šis punkts pamatojas arī uz 1961. gada 18. oktobrī parakstītās un visu dalībvalstu ratificētās Eiropas Sociālās hartas 1. panta 2. punktu un 4. punktu 1989. gada 9. decembrī parakstītajā Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartā. Vārdkopa "darba apstākļi" jāsaprot Konstitūcijas III–213. panta nozīmē.

Otrajā punktā ir runa par trim brīvībām, ko garantē Konstitūcijas I–4. un III–133. pants, kā arī III–137. un III–144. pants, tas ir, par darba ņēmēju brīvību pārvietoties, brīvību sākt uzņēmējdarbību un brīvību sniegt pakalpojumus.

Trešais punkts pamatojas uz EKL 137. panta 3. punkta ceturto ievilkumu, ko tagad aizstāj Konstitūcijas III–210. panta 1. punkta g) apakšpunkts, un uz 1961. gada 18. oktobrī parakstītās un visu dalībvalstu ratificētās Eiropas Sociālās hartas 19. panta 4. punktu.... Attiecīgi jāpieņem Hartas 52. panta 2. punkts¹. Trešo valstu pilsoņu pieņemšanu darbā par jūrniekiem tādu kuģu komandās, kas kuģo ar kādas dalībvalsts karogu, regulē Savienības tiesību akti un attiecīgo valstu tiesību akti un prakse.

16. PANTS²

Darījumdarbības brīvība

Darījumdarbības brīvību atzīst saskaņā ar Savienības tiesību aktiem un valstu tiesību aktiem un praksi.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 2. punkts

² Konstitūcijas II-76. pants

Paskaidrojums

Šis pants pamatojas uz Tiesas judikatūru, kas atzīst brīvību veikt saimniecisku darbību vai komercdarbību (skat. 1974. gada 14. maija lietu 4/73 *Nold* [1974] ECR 491, 14. pamatojuma punktu, un 1979. gada 27. septembra lietu 230–78 SPA *Eridiana and others* [1979] ECR 2749, 20. un 31. pamatojuma punktu) un brīvību slēgt līgumus (skat. *inter alia* *Sukkerfabriken Nykøbing* spriedumu, lietu 151/78 [1979] ECR 1, 19. pamatojuma punktu, un 1999. gada 5. oktobra spriedumu lietā C 240/97 *Spain v. Commission*, [1999] ECR I–6571, 99. pamatojuma punkts) un uz Konstitūcijas I–3. panta 2. punktu, kas atzīst konkurences brīvību. Protams, šīs tiesības jāīsteno, ievērojot Savienības tiesības un attiecīgo valstu tiesību aktus. Tām var piemērot Hartas 52. panta 1. punktā¹ paredzētos ierobežojumus.

17. PANTS²

Tiesības uz īpašumu

1. Ikvienai personai ir tiesības uz īpašumu, kas iegūts likumīgi, tiesības to lietot un atsavināt, kā arī tiesības attiecībā uz to dot rīkojumu savas nāves gadījumam. Nevienam nedrīkst atņemt īpašumu, ja vien tas nav jādara sabiedrības interesēs, kā arī gadījumos un apstākļos, kuri ir paredzēti likumā, ar noteikumu, ka par zaudējumiem laikus izmaksā taisnīgu kompensāciju. Īpašuma izmantošanu var reglamentēt ar likumu, ciktāl tas nepieciešams vispārējās interesēs.
2. Intelektuālais īpašums tiek aizsargāts.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 1. punkts

² Konstitūcijas II-77. pants

Paskaidrojums

Šis pants pamatojas uz ECK protokola 1. pantu:

"Jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz savu īpašumu. Nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot gadījumus, kad tas tiek darīts sabiedrības interesēs un atbilst tiesību aktos paredzētajiem nosacījumiem un vispārējiem starptautisko tiesību principiem.

Iepriekšminētie noteikumi neierobežo valsts tiesības pieņemt tādus tiesību aktus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodanaudu iekasēšanu."

Tās ir pamattiesības, kas kopīgas visu valstu konstitūcijām. Tiesas judikatūra to vairākkārt atzinusi, pirmoreiz – spriedumā *Hauer* lietā (1979. gada 13. decembris, ECR [1979] 3727). Formulējums ir mainīts, bet saskaņā ar 52. panta 3. punktu¹ šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā tiesībām, ko garantē ECK, un ierobežojumi nevar būt lielāki kā tajā paredzētie.

Intelektuālā īpašuma aizsardzība, kas ir viens īpašumtiesību aspekts, ir skaidri formulēta 2. punktā tās augošā nozīmīguma un Kopienas sekundāro tiesību aktu dēļ. Intelektuālais īpašums nav tikai literatūras un mākslas īpašums, bet *inter alia* arī patentu un preču zīmju tiesības un blakustiesības. Garantijas, kas paredzētas 1. punktā, ir spēkā attiecībā uz intelektuālo īpašumu.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

18. PANTS ¹

Patvēruma tiesības

Patvēruma tiesības garantē, ievērojot noteikumus, kas ietverti 1951. gada 28. jūlija Ženēvas konvencijā bēgļu statusu un 1967. gada 31. janvāra Protokolā par bēgļu statusu, kā arī saskaņā ar Konstitūciju.

Paskaidrojums

Panta teksts pamatojas uz EKL 63. pantu, ko tagad aizstāj Konstitūcijas III–266. pants un kurā noteikts, ka Savienībai jāievēro Ženēvas Konvencija par bēgļa statusu. Jāņem vērā [Amsterdamas Līgumam] Konstitūcijai pievienotie protokoli, kas attiecas uz Apvienoto Karalisti un Īriju, kā arī uz Dāniju, lai noteiktu, ciktāl šīs dalībvalstīs īsteno Savienības tiesību aktus šajā jomā un ciktāl šis pants uz tām attiecas. Šis pants ir saderīgs ar Konstitūcijai pievienoto protokolu par patvērumu.

19. PANTS ²

Aizsardzība pārvietošanas, izraidīšanas vai izdošanas gadījumā

1. Kolektīva izraidīšana ir aizliegta.

¹ Konstitūcijas II-78. pants

² Konstitūcijas II-79. pants

2. Nevienu nedrīkst pārvietot, izraidīt vai izdot kādai valstij, ja ir liela iespējamība, ka attiecīgo personu tur sodīs ar nāvi, spīdzinās vai citādi necilvēcīgi vai pazemojoši pret viņu izturēsies vai sodīs.

Paskaidrojums

Šā panta 1. punktam ir tāda pati nozīme un apjoms kā ECK 4. protokola 4. pantam, kas attiecas uz kolektīvu izraidīšanu. Tā nolūks ir garantēt to, lai katrs lēmums tiktu pieņemts, pamatojoties uz konkrēto apstākļu analīzi, un lai nevarētu veikt nevienu tādu pasākumu, kas paredz izraidīt visas personas, kam ir kādas konkrētas valsts pilsonība (skat. arī Civilo un politisko tiesību pakta 13. pantu).

Hartas 2. pantā ir iekļautas attiecīgās no Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra, kas attiecas uz ECK 3. pantu (skat. *Ahmed v. Austria*, 1996. gada 17. septembra spriedumu [1996] ECR VI-2206 un 1989. gada 7. jūlija *Soering* spriedumu).

III SADAĻA.

VIENLĪDZĪBA

20. PANTS ¹

Vienlīdzība likuma priekšā

Visas personas ir vienlīdzīgas likuma priekšā.

Paskaidrojums

Šis pants atbilst vispārējiem tiesību principiem, kas ir iekļauti visās Eiropas konstitūcijās un ko arī Tiesa ir atzinusi par Kopienas tiesību pamatprincipu (1984. gada 13. novembra spriedums lietā 283/83 *Racke* [1984] ECR 3791, 1997. gada 17. aprīļa spriedums lietā 15/95 *EARL* [1997] ECR I-1961, un 2000. gada 13. aprīļa spriedums lietā 292/97 *Karlsson*, [2000] ECR 2737).

21. PANTS ²

Diskriminācijas aizliegums

1. Aizliegta jebkāda veida diskriminācija, tostarp diskriminācija dzimuma, rases, ādas krāsas, etniskās un sociālās izcelsmes, ģenētisko īpašību, valodas, ticības vai pārliecības, politisko vai jebkuru citu uzskatu dēļ, diskriminācija saistībā ar piederību nacionālai minoritātei, diskriminācija īpašuma, izcelsmes, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ.

¹ Konstitūcijas II-80. pants

² Konstitūcijas II-81. pants

2. Ievērojot Konstitūcijas piemērošanas jomu un neskarot tajā paredzētos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ.

Paskaidrojums

Šā panta 1. punkta pamatā ir EK Līguma 13. pants, kas tagad aizstāts ar Konstitūcijas III-124. pantu, ECK 14. pants un Cilvēktiesību un biomedicīnas konvencijas 11. pants attiecībā uz ģenētisko mantojumu. Ciktāl tas atbilst ECK 14. pantam, to piemēro saskaņā ar minēto pantu.

Starp 1. punktu un Konstitūcijas III-124. pantu, kam ir cits apjoms un nolūks, nav pretrunas vai nesaderības: III-124. pants Savienībai dod tiesības pieņemt tiesību aktus, arī saskaņot dalībvalstu normatīvos un administratīvos aktus, lai novērstu konkrētas diskriminācijas izpausmes, kas pilnībā uzskaitītas minētajā pantā. Tādi tiesību akti var attiekties uz dalībvalstu iestāžu darbību (tāpat uz privātpersonu attiecībām) jebkurā jomā, uz kuru attiecas Savienības pilnvaras. Savukārt 21. panta 1. punkts¹ neparedz nekādas pilnvaras ieviest šajās dalībvalstu vai privātpersonu darbības jomās diskriminācijas apkarošanas likumus, nedz arī paredz pilnīgu diskriminācijas aizliegumu šajās jomās. Tas tikai vēršas pret diskrimināciju, ko veic pašas Savienības iestādes un struktūras, īstenojot pilnvaras, kas tām uzticētas ar citiem Konstitūcijas I un III daļas pantiem, un ko veic dalībvalstis, – ieviešot Savienības tiesību aktus. Tātad 1. punkts nemaina ar III-124. pantu piešķirto pilnvaru apjomu, –nedz arī panta interpretāciju.

Šā panta 2. punkts atbilst Konstitūcijas I-4. panta 2. punktam un jāpiemēro saskaņā ar to.

¹ Konstitūcijas II-81. pants

22. PANTS ¹

Kultūru, reliģiju un valodu daudzveidība

Savienība respektē kultūru, reliģiju un valodu daudzveidību.

Paskaidrojums

Šis pants pamatojas uz LES 6. pantu un EK Līguma 151. panta 1. un 4. punktu, kas tagad aizstāts ar Konstitūcijas III–280. panta 1. un 4. punktu un attiecas uz kultūru. Arī Konstitūcijas I–3. panta 3. punktā ir apliecināta cieņa pret kultūru un valodu daudzveidību. Šā panta pamatā ir arī Amsterdamas Līguma Nobeiguma akta 11. deklarācija par baznīcu un ārpuskonfesiju organizāciju statusu, kas tagad iestrādāta Konstitūcijas I–52. pantā.

23. PANTS ²

Vīriešu un sieviešu līdztiesība

Vīriešu un sieviešu līdztiesība ir jānodrošina visās jomās, tostarp nodarbinātības, darba un atalgojuma jomā.

Līdztiesības princips neliedz saglabāt vai noteikt pasākumus, kuri paredz īpašas priekšrocības nepietiekami pārstāvētam dzimumam.

¹ Konstitūcijas II-82. pants

² Konstitūcijas II-83. pants

Paskaidrojums

Panta pirmā daļa pamatojas uz EK Līguma 2. pantu un 3. panta 2. punktu, kas tagad aizstāts ar Konstitūcijas I-3. un III-116. pantu un izvirza mērķi veicināt Savienības vīriešu un sieviešu vienlīdzību, un uz EK Līguma 141. panta 1. punktu, ko tagad aizstāj Konstitūcijas III-214. panta 1. punkts. Tajā izmantots 1996. gada 2. maijā pieņemtās, pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 20. pants un Kopienas Darba ņēmēju tiesību hartas 16. punkts.

Tas pamatojas arī uz EK Līguma 141. panta 3. punktu, kas tagad aizstāts ar Konstitūcijas III-214. panta 3. punktu, un uz Padomes Direktīvu 76/207/EEK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz darba iespējām, profesionālo sagatavošanu un paaugstināšanu amatā, kā arī darba nosacījumiem.

Panta otrā daļa saīsinātā formā pārņem Konstitūcijas III-214. panta 4. punktu, kas paredz, ka vienādas attieksmes princips neliedz atstāt spēkā vai ieviest pasākumus, kas dod īpašas priekšrocības nepietiekami pārstāvētam dzimumam, lai tā pārstāvjiem atvieglotu iesaistīšanos darbā vai arī novērstu vai kompensētu viņu profesionālās izaugsmes trūkumus. Saskaņā ar 52. panta 2. punktu¹ šis punkts negroza III-214. panta 4. punktu.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

24. PANTS ¹

Bērnu tiesības

1. Bērniem ir tiesības uz viņu labklājībai nepieciešamo aizsardzību un gādību. Viņi drīkst brīvi paust savu viedokli. Šis viedoklis atbilstīgi bērnu vecumam un briedumam jāņem vērā jautājumos, kas skar bērnu intereses.
2. Visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, pirmkārt jāņem vērā bērna intereses.
3. Katram bērnam ir tiesības regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā viņa interesēm.

Paskaidrojums

Šis pants pamatojas uz Ņujorkā 1989. gada 20. novembrī pieņemto Bērnu tiesību konvenciju, ko ratificējušas visas dalībvalstis, jo īpaši uz tās 3., 9., 12. un 13. pantu.

Panta 3. punktā ir ņemts vērā tas, ka brīvības, drošības un tiesiskuma telpu veido arī Savienības tiesību akti civillietās, kurām ir pārrobežu ietekme un kurās Savienības pilnvaras nosaka Konstitūcijas III–269. pants, un šie tiesību akti var paredzēt tikšanās tiesības, kas nodrošina to, ka bērni var regulāri uzturēt personisku un tiešu kontaktu ar abiem vecākiem.

¹ Konstitūcijas II-84. pants

25. PANTS ¹

Vecāka gadagājuma cilvēku tiesības

Savienība atzīst un ievēro vecāka gadagājuma cilvēku tiesības dzīvot cienīgu un neatkarīgu dzīvi un piedalīties sabiedriskajā un kultūras dzīvē.

Paskaidrojums

Šajā pantā izmantots pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 23. pants un Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartas 24 un 25. pants. Protams, ar dalību sabiedriskajā un kultūras dzīvē jāsaprot arī dalība politiskajā dzīvē.

26. PANTS ²

Invalīdu integrācija

Savienība atzīst un ievēro invalīdu tiesības izmantot pasākumus, kas paredzēti, lai nodrošinātu viņu neatkarību, sociālo un profesionālo integrāciju un dalību sabiedrības dzīvē.

Paskaidrojums

Šajā pantā noteiktais princips pamatojas uz Eiropas Sociālās hartas 15. pantu un arī Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartas 26. punktu.

¹ Konstitūcijas II-85. pants

² Konstitūcijas II-86. pants

IV SADAĻA.

SOLIDARITĀTE

27. PANTS ¹

Darba ņēmēju tiesības uz informāciju un konsultācijām uzņēmumā

Darba ņēmējiem vai to pārstāvjiem attiecīgajos līmeņos ir jābūt garantētai laikus sniegtai informācijai un konsultācijām gadījumos un apstākļos, kuri ir paredzēti Savienības tiesību aktos, kā arī valstu tiesību aktos un praksē.

Paskaidrojums

Šis pants parādās pārskatītajā Eiropas Sociālajā hartā (21. pantā) un Kopienas Darba ņēmēju tiesību hartā (17. un 18. punktā). To piemēro ar nosacījumiem, kas ietverti Savienības un attiecīgo valstu tiesību aktos. Atsauce uz piemērotiem līmeņiem attiecas uz līmeņiem, kas paredzēti Savienības vai attiecīgo valstu tiesību aktos un praksē, un var ietvert Eiropas līmeni, ja to paredz Savienības tiesību akti. Šajā jomā ir apjomīgs Savienības *acquis*: Konstitūcijas III–211. un III–212. pants un Direktīvas 2002/14/EK (vispārēja sistēma Eiropas Kopienas darbinieku informēšanai un konsultēšanai), 98/59/EK (kolektīvas atlaišanas), 2001/23/EK (uzņēmumu nodošana) un 94/45/EK (Eiropas darba padomes).

¹ Konstitūcijas II-87. pants

28. PANTS ¹

Tiesības uz kolektīvām sarunām un rīcību

Darba ņēmējiem un darba devējiem vai attiecīgām to organizācijām saskaņā ar Savienības tiesību aktiem un valstu tiesību aktiem un praksi ir tiesības iesaistīties sarunās un slēgt koplīgumus attiecīgajos līmeņos, kā arī interešu konflikta gadījumā kolektīvi rīkoties, tostarp streikot, lai aizstāvētu savas intereses.

Paskaidrojums

Šis pants pamatojas uz Eiropas Sociālās hartas 6. pantu un uz Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartu (12. līdz 14. punkts). Tiesības uz kolektīvu rīcību Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina par vienu no arodbiedrību tiesību elementiem, kas ietverts ECK 11. pantā. Attiecībā uz piemērotiem līmeņiem, kādos var notikt kolektīvas sarunas, skat. iepriekšējā panta skaidrojums. Kolektīvas rīcības īstenošanas veidus un ierobežojumus, tostarp streiku rīkošanu, nosaka attiecīgo valstu tiesību akti un prakse, paredzot arī to, vai šādu rīcību var īstenot līdztekus vairākās dalībvalstīs.

29. PANTS ²

Tiesības izmantot darbā iekārtošanas pakalpojumus

Ikvienai personai ir tiesības izmantot bezmaksas darbā iekārtošanas pakalpojumus.

¹ Konstitūcijas II-88. pants

² Konstitūcijas II-89. pants

Paskaidrojums

Šajā pantā izmantots Eiropas Sociālās hartas 1. panta 3. punkts un Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartas 13. pants.

30. PANTS ¹

Aizstāvība nepamatotas atlaišanas gadījumā

Ikvienam darba ņēmējam nepamatotas atlaišanas gadījumā ir tiesības uz aizstāvību, ievērojot Savienības tiesību aktus, kā arī valstu tiesību aktus un praksi.

Paskaidrojums

Šajā pantā izmantots pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 24. pants. Skat. arī Direktīvu 2001/23/EK par darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā, un Direktīvu 80/987/EEK par darba ņēmēju aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā, kas grozīta ar Direktīvu 2002/74/EK.

31. PANTS ²

Godīgi un taisnīgi darba apstākļi

1. Ikvienam darba ņēmējam ir tiesības uz veselībai nekaitīgiem, drošiem un cilvēka cieņai atbilstīgiem darba apstākļiem.

¹ Konstitūcijas II-90. pants

² Konstitūcijas II-91. pants

2. Ikvienam darba ņēmējam ir tiesības uz maksimālā darba ilguma ierobežošanu, uz ikdienas un iknedēļas atpūtu, kā arī uz vienu ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu.

Paskaidrojums

1. Šā panta 1. punkts pamatojas uz Direktīvu 89/391/EEK par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darbinieku darba drošību un veselības aizsardzību. Šajā pantā izmantots arī Eiropas Sociālās hartas 3. pants un Kopienas Darba ņēmēju tiesību harta un – attiecībā uz cieņu darbā – pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 26. pants. Vārdkopa "darba apstākļi" jāsaprot Konstitūcijas III–213. panta nozīmē.
2. Šā panta 2. punkts pamatojas uz Direktīvu 93/104/EK par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darbinieku darba drošību un veselības aizsardzību, uz Eiropas Sociālās hartas 2. pantu un Kopienas Darba ņēmēju tiesību hartas 8. punkts.

32. PANTS ¹

Bērnu darba aizliegšana un strādājošu jauniešu aizsardzība

Bērnu nodarbināšana ir aizliegta. Minimālais darbā pieņemšanas vecums nedrīkst būt mazāks par to vecumu, kādā beidzas obligātās izglītības apguve, neskarot noteikumus, kas ir labvēlīgāki jauniešiem, un neskarot atsevišķus izņēmumus.

¹ Konstitūcijas II-92. pants

Darbā pieņemtiem jauniešiem jābūt viņu vecumam piemērotiem darba apstākļiem, viņiem ir jābūt aizsargātiem pret ekonomisku ekspluatāciju vai jebkuru darbu, kas var kaitēt viņu drošībai, veselībai, fiziskajai, garīgajai, tikumiskajai vai sociālajai attīstībai vai var kavēt viņu izglītību.

Paskaidrojums

Šā panta pamatā ir Direktīva 94/33/EK par strādājošu jauniešu aizsardzību, Eiropas Sociālās hartas 7. pants un Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartas 20. līdz 23. punkts.

33. PANTS ¹

Ģimenes dzīve un darbs

1. Ģimenei tiek nodrošināta juridiska, ekonomiska un sociāla aizsardzība.
2. Lai būtu iespējams apvienot ģimenes dzīvi un darbu, ikvienam ir tiesības uz aizsardzību pret atlaišanu no darba sakarā ar maternitāti, kā arī tiesības uz apmaksātu maternitātes atvaļinājumu un uz bērna kopšanas atvaļinājumu pēc bērna piedzimšanas vai bērna adoptēšanas.

¹ Konstitūcijas II-93. pants

Paskaidrojums

Hartas 33. panta 1. punkta ¹ pamatā ir Eiropas Sociālās hartas 16. pants. Minētā panta 2. punktā daļēji izmantota Padomes Direktīva 92/85/EEK par pasākumu ieviešanu, lai uzlabotu drošības un veselības aizsardzību darbā strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību periodā vai strādājošām sievietēm, kas baro bērnu ar krūti, un Direktīvu 96/34/EK par UNICE, CEEP un EAK noslēgto pamat nolīgumu attiecībā uz bērna kopšanas atvaļinājumu. Tā pamatā ir arī Eiropas Sociālās hartas 8. pants (grūtniecības aizsardzība) un daļēji pārskatītās Sociālās hartas 27. pants (tiesības uz vienādām iespējām un vienādu attieksmi, ja darba ņēmējam ir ģimene). "Maternitāte" ir laikposms no bērna ieņemšanas līdz zīdaiņa vecuma beigām.

34. PANTS ²

Sociālais nodrošinājums un sociālā palīdzība

1. Savienība atzīst un ievēro tiesības uz sociālās drošības pabalstiem un sociāliem pakalpojumiem, kuri saskaņā ar Savienības tiesību aktiem un valstu tiesību aktiem un praksi nodrošina aizsardzību tādos gadījumos kā maternitāte, slimība, nelaimes gadījums darba vietā, atrašanās apgādībā vai vecums, kā arī darba zaudējums.
2. Ikvienai personai, kura likumīgi dzīvo un pārvietojas Eiropas Savienības teritorijā, ir tiesības uz sociālā nodrošinājuma pabalstiem un uz sociālajiem atvieglojumiem saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, kā arī valstu tiesību aktiem un praksi.

¹ Konstitūcijas II-93. pants

² Konstitūcijas II-94. pants

3. Apkarojot sociālo atstumtību un nabadzību, Savienība atzīst un ievēro tiesības uz sociālo palīdzību un palīdzību mājokļu jomā, lai saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, kā arī valstu tiesību aktiem un praksi nodrošinātu pienācīgu dzīvi tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu.

Paskaidrojums

Hartas 34. panta 1. punktā¹ noteiktā principa pamatā ir EK Līguma 137. un 140. pants, ko aizstāj Konstitūcijas III–210. un III–213. pants, un Eiropas Sociālās hartas 12. pants un Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartas 10. punkts. Kopienai tas jāievēro, īstenojot Konstitūcijas III–210. un III–213. pantā piešķirtās pilnvaras. Atsauce uz sociāliem pakalpojumiem attiecas uz gadījumiem, kad tādi pakalpojumi jau ieviesti, lai nodrošinātu atsevišķas priekšrocības, bet nenozīmē, ka tādi pakalpojumi jāievieš, ja to nav. Termins "maternitāte" lietots tādā pašā nozīmē kā iepriekšējā pantā

Panta 2. punkta pamatā ir Eiropas Sociālās hartas 12. panta 4. punkts un 13. panta 4. punkts un Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartas 2. punkts, un tas atspoguļo noteikumus, kas izriet no Regulas Nr. 1408/71 un Regulas Nr. 1612/68

Panta 3. punkta pamatā ir Eiropas Sociālās hartas 13. pants un pārskatītās Sociālās hartas 30. un 31. Pants, kā arī Kopienas Hartas 10. punkts. Kopienai tas jāievēro attiecībā uz Konstitūcijas III–210. pantā paredzēto politiku.

¹ Konstitūcijas II-94. pants

35. PANTS ¹

Veselības aprūpe

Ikvienai personai ir tiesības uz profilaktisko veselības aprūpi un ārstniecību saskaņā ar nosacījumiem, kuri paredzēti valstu tiesību aktos un praksē. Nosakot un īstenojot visu Savienības politiku un darbības, tiek nodrošināts augsts cilvēku veselības aizsardzības līmenis.

Paskaidrojums

Šā panta principu pamatā ir EK Līguma 152. pants, ko aizstājis Konstitūcijas III–278. pants, un Eiropas Sociālās hartas 11. un 13. pants. Panta otrais teikums pārņem III–278. panta 1. punktu.

36. PANTS ²

Pieeja pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi

Savienība saskaņā ar Konstitūciju atzīst un ievēro valstu tiesību aktos un praksē noteikto pieeju pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, lai veicinātu Savienības sociālo un teritoriālo kohēziju.

¹ Konstitūcijas II-95. pants

² Konstitūcijas II-96. pants

Paskaidrojums

Šis pants ir pilnīgā saskaņā ar Konstitūcijas III–122. pantu un nerada nekādas jaunas tiesības. Tas tikai nosaka principu, ka Savienība ievēro valstu noteikumos noteikto pieeju pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, ja šie noteikumi ir saderīgi ar Savienības tiesību aktiem.

37. PANTS ¹

Vides aizsardzība

Augstam vides aizsardzības līmenim un vides kvalitātei jābūt integrētai Savienības politikā un jābūt nodrošinātai saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības principu.

Paskaidrojums

Šā pantā noteikto principu pamatā ir EK Līguma 2., 6. un 174. pants, ko aizstāj Konstitūcijas I–3. panta 3. punkts, III–119. un III–233. pants.

Tas pamatojas arī uz dažu valstu konstitūcijās paredzētiem noteikumiem.

¹ Konstitūcijas II-97. pants

38. PANTS ¹

Patērētāju tiesību aizsardzība

Savienības politika nodrošina augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni.

Paskaidrojums

Šā pantā noteikto principu pamatā ir EK Līguma 153. pants, ko aizstājis Konstitūcijas III–235. pants.

V SADAĻA

PILSONU TIESĪBAS

39. PANTS ²

Balsstiesības un tiesības kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās

1. Ikvienam Savienības pilsonim ir balsstiesības un tiesības kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās dalībvalstī, kurā viņš dzīvo, ar tādiem pašiem nosacījumiem kā attiecīgās valsts pilsoņiem.
2. Eiropas Parlamenta locekļus ievēlē vispārējās tiešās vēlēšanās brīvā un aizklātā balsojumā.

¹ Konstitūcijas II-98. pants

² Konstitūcijas II-99. pants

Paskaidrojums

Hartas 39. pantu ¹ piemēro saskaņā ar Konstitūcijas I un III daļā paredzētajiem nosacījumiem, kā arī saskaņā ar Hartas 52. panta 2. punktu ². Hartas 39. panta 1. punkts atbilst Konstitūcijas I–10. panta 2. punktā garantētajām tiesībām (salīdz. arī ar III–126. pantā noteikto juridisko pamatojumu šo tiesību izmantošanas noteikumu pieņemšanai) un 39. panta 2. punkts ³ atbilst Konstitūcijas I–20. panta 2. punktam. Hartas 39. panta 2. punkts pārņem demokrātiskas valsts vēlēšanās sistēmas pamatprincipus.

40. PANTS ⁴

Balsstiesības un tiesības kandidēt pašvaldību vēlēšanās

Ikvienam Savienības pilsonim ir balsstiesības un tiesības kandidēt pašvaldību vēlēšanās dalībvalstī, kurā viņš dzīvo, ar tādiem pašiem nosacījumiem kā attiecīgās valsts pilsoņiem.

Paskaidrojums

Šis pants atbilst Konstitūcijas I–10. panta 2. punktā garantētajām tiesībām (salīdz. arī III–126. pantā noteikto juridisko pamatojumu šo tiesību izmantošanas noteikumu pieņemšanai). Saskaņā ar Hartas 52. panta 2. punktu ⁵ to piemēro saskaņā ar nosacījumiem, kuri paredzēti minētajos Konstitūcijas I un III daļas pantos.

¹ Konstitūcijas II-99. pants

² Konstitūcijas II-112. panta 2. punkts

³ Konstitūcijas II-99. pants

⁴ Konstitūcijas II-100. pants

⁵ Konstitūcijas II-112. panta 2. punkts

41. PANTS ¹

Tiesības uz labu pārvaldību

1. Ikvienai personai ir tiesības uz objektīvu, godīgu un saprātīgos termiņos veiktu jautājumu izskatīšanu Savienības iestādēs un struktūrās.
2. Šīs tiesības jo īpaši ietver:
 - a) ikvienas personas tiesības tikt uzklautātai, pirms tiek veikts kāds individuāls pasākums, kas to varētu nelabvēlīgi ietekmēt,
 - b) ikvienas personas tiesības piekļūt materiāliem, kas uz to attiecas, ievērojot konfidencialitātes, kā arī profesionālā noslēpuma un komercnoslēpuma likumīgas aizsardzības apsvērumus,
 - c) pārvaldes pienākumu pamatot savus lēmumus.
3. Ikvienai personai ir tiesības panākt, lai Savienība atlīdzinātu zaudējumus, kurus ir radījušas tās iestādes vai darbinieki savu dienesta pienākumu izpildē, saskaņā ar dalībvalstu tiesību sistēmām kopīgiem vispārējiem tiesību principiem.
4. Ikvienu personu drīkst rakstīt Savienības iestādēm, izmantojot kādu no Konstitūcijas valodām, un atbildei ir jābūt tajā pašā valodā.

¹ Konstitūcijas II-101. pants

Paskaidrojums

Hartas 41. pants¹ pamatojas uz Savienības kā tiesiskas kopienas pastāvēšanu, kuras pamatiezīmes ir nostiprinātas judikatūrā, nosakot *inter alia* labu pārvaldību par vispārēju tiesību principu (skat. *inter alia* Tiesas 1992. gada 31. marta spriedumu Lietā C-255/90 P, *Burban* [1992] ECR I-2253, un Pirmās instances tiesas 1995. gada 18. septembra spriedumu Lietā T-167/94 *Nölle* [1995] ECR II-2589 un 1999. gada 9. jūlija spriedumu Lietā T-231/97 *New Europe Consulting and others* [1999] ECR II 2403). Minēto tiesību formulējums panta pirmajās divās daļās izriet no judikatūras (Tiesas 1987. gada 15. oktobra spriedums Lietā 222/86 *Heylens* [1987] ECR 4097, 15. pamatojuma punkts, 1989. gada 18. oktobra spriedums Lietā 374/87 *Orkem* [1989] ECR 3283, 1991. gada 21. novembra spriedums Lietā C-269/90 TU *München* [1991] ECR I-5469, un Pirmās instances tiesas 1994. gada 6. decembra spriedums Lietā T 450/93 *Lisrestal* [1994] ECR II 1177 un 1995. gada 18. septembra spriedums Lietā T-167/94 *Nölle* [1995] ECR II-258), bet formulējums, kas attiecas uz pienākumu sniegt pamatojumu, ņemts no EK Līguma 253. panta, ko aizstājis Konstitūcijas I-38. panta 2. punkts (skat. arī Konstitūcijas III398. pantā noteikto juridisko pamatojumu to tiesību aktu pieņemšanai, kas saistīti ar atvērtu, efektīvu un neatkarīgu Eiropas civildienestu).

Hartas 3. punkts atspoguļo tiesības, kas garantētas Konstitūcijas III-431. pantā. Hartas 4. punkts atspoguļo tiesības, kas garantētas Konstitūcijas I-10. panta 2. punkta ceturtajā ievilkumā un III-129. pantā. Saskaņā ar Hartas 52. panta 2. punktu² minētās tiesības jāpiemēro saskaņā ar Konstitūcijas III daļas nosacījumiem un ierobežojumiem.

Tiesības uz efektīvu lietas izskatīšanu, kas ir svarīgs šā jautājuma aspekts, ir garantētas šīs Hartas 47. pantā³.

¹ Konstitūcijas II-101. pants

² Konstitūcijas II-112. panta 2. punkts

³ Konstitūcijas II-107. pants

42. PANTS ¹

Tiesības piekļūt dokumentiem

Ikvienam Savienības pilsonim un jebkurai fiziskai personai, kas dzīvo kādā dalībvalstī, vai juridiskai personai, kuras juridiskā adrese ir kādā dalībvalstī, ir tiesības piekļūt Savienības iestāžu un struktūru dokumentiem neatkarīgi no to veida.

Paskaidrojums

Šajā pantā garantētās tiesības ir pārņemtas no EK Līguma 255. pantu, uz kura pamata vēlāk pieņemta Regula 1049/2001. Eiropas Konvents šīs tiesības attiecināja arī uz iestāžu un struktūru dokumentiem vispār, neatkarīgi no to veida, sk. Konstitūcijas I-50. panta 3. punktu. Saskaņā ar Hartas 52. panta 2. punktu² tiesības piekļūt dokumentiem izmanto saskaņā ar nosacījumiem un ierobežojumiem, kas paredzēti I-50. panta 3. punktā un III-399. pantā.

43. PANTS ³

Eiropas ombuds

Ikvienam Savienības pilsonim un jebkurai fiziskai personai, kas dzīvo kādā dalībvalstī, vai juridiskai personai, kuras juridiskā adrese ir kādā dalībvalstī, ir tiesības vērsties pie Eiropas ombuda ar sūdzībām par Savienības iestāžu vai struktūru pieļautām administratīvām kļūmēm, izņemot kļūmes, ko, pildot tiesu iestādes pienākumus, pieļāvusi Eiropas Savienības Tiesa.

¹ Konstitūcijas II-102. pants

² Konstitūcijas II-112. panta 2. punkts

³ Konstitūcijas II-103. pants

Paskaidrojums

Šajā pantā garantētās tiesības ir tiesības, kas garantētas Konstitūcijas I–10. un III–335. pantā. Saskaņā ar Hartas 52. panta 2. punktu ¹ tās piemēro saskaņā ar nosacījumiem, kas noteikti abos minētajos pantos.

44. PANTS ²

Tiesības iesniegt lūgumrakstu

Ikvienam Savienības pilsonim un jebkurai fiziskai personai, kas dzīvo kādā dalībvalstī, vai juridiskai personai, kuras juridiskā adrese ir kādā dalībvalstī, ir tiesības iesniegt lūgumrakstu Eiropas Parlamentam.

Paskaidrojums

Šajā pantā garantētās tiesības ir tiesības, kas garantētas Konstitūcijas I–10. un III–334. pantā. Saskaņā ar Hartas 52. panta 2. punktu ³ to piemēro saskaņā ar nosacījumiem, kas noteikti abos minētajos pantos.

45. PANTS ⁴

Pārvietošanās un uzturēšanās brīvība

1. Ikvienam Savienības pilsonim ir tiesības brīvi pārvietoties un apmesties uz dzīvi dalībvalstu teritorijā.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 2. punkts

² Konstitūcijas II-104. pants

³ Konstitūcijas II-112. panta 2. punkts

⁴ Konstitūcijas II-105. pants

2. Pārvietošanās un uzturēšanās saskaņā ar Konstitūciju var piešķirt trešo valstu pilsoņiem, kuri likumīgi dzīvo kādas dalībvalsts teritorijā.

Paskaidrojums

Panta 1. punktā garantētās tiesības ir tiesības, kas garantētas Konstitūcijas I–10. panta pirmajā ievilkumā (sal. arī juridisko pamatojumu III–125. pantā, un Tiesas 2002. gada 17. septembra spriedumu Lietā C–413/99 *Baumbast*, [2002] ECR 709). Saskaņā ar Hartas 52. panta 2. punktu¹ to piemēro saskaņā ar nosacījumiem un ierobežojumiem, kas paredzēti Konstitūcijas III daļā.

Panta 2. punkts attiecas uz pilnvarām, kas Savienībai piešķirtas Konstitūcijas III–265. līdz III–267. pantā. Tātad šo tiesību piešķiršana ir atkarīga no iestādēm, kas minētās pilnvaras īsteno.

46. PANTS²

Diplomātiskā un konsulārā aizsardzība

Ikvienam Savienības pilsonim trešās valsts teritorijā, kurā nav pārstāvniecības tai dalībvalstij, kuras pilsonis viņš ir, ir tiesības uz jebkuras dalībvalsts diplomātisko un konsulāro iestāžu aizsardzību ar tādiem pašiem nosacījumiem kā šīs valsts pilsoņiem.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 2. punkts

² Konstitūcijas II-106. pants

Paskaidrojums

Šajā pantā garantētās tiesības ir tiesības, kas garantētas Konstitūcijas I–10. pantā; sal. arī juridisko pamatojumu III–127. pantā. Saskaņā ar Hartas 52. panta 2. punktu¹ to piemēro saskaņā ar nosacījumiem, kas noteikti minētajos pantos.

VI SADAĻA

TIESISKUMS

47. PANTS²

Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu

Ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti šajā pantā.

Ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, ar likumu noteiktā tiesā. Ikvienai personai ir iespējas saņemt konsultāciju, aizstāvību un pārstāvību.

Juridiskā palīdzība tiek sniegta tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu, ciktāl šī palīdzība ir nepieciešama, lai nodrošinātu efektīvu tiesiskuma īstenošanu.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 2. punkts

² Konstitūcijas II-107. pants

Paskaidrojums

Pirmās daļas pamatā ir ECK 13. pants:

"Ikvienam, kura tiesības un brīvības, kas paredzētas šajā Konvencijā, tikušas pārkāptas, ir nodrošināta efektīva lietas izskatīšana valsts iestādē, neatkarīgi no tā, vai pārkāpumu ir izdarījušas personas, pildot dienesta pienākumus."

Tomēr Savienības tiesību aktos aizsardzība ir plašāka, jo tā garantē tiesības uz efektīvu lietas izskatīšanu tiesā. Savā 1986. gada 15. maija spriedumā Tiesa minētās tiesības atzina par vispārēju Savienības tiesību principu (Lietā 222/84 *Johnston* [1986] ECR 1651; sk. arī 1987. gada 15. oktobra spriedumu Lietā 222/86 *Heylens* [1987] ECR 4097 un 1992. gada 3. decembra spriedumu Lietā C-97/91 *Borelli* [1992] ECR I-6313). Pēc Tiesas spriedumiem šis vispārējais Savienības tiesību princips attiecas arī uz dalībvalstīm, īstenojot Savienības tiesību aktus. Šā precedentā iekļaušana Hartā nenozīmē, ka būtu paredzēts mainīt pārsūdzības tiesību sistēmu, kas noteikta pamatīgumos, un jo īpaši noteikumus par tiešo prasību pieņemšanu izskatīšanai Eiropas Savienības Tiesā. Eiropas Konvents ir izskatījis Savienības pārsūdzības tiesību sistēmu, tostarp pieņemamības noteikumus, un uzskata, ka tie ar nelieliem grozījumiem ir iekļauti Konstitūcijas III-353. līdz III-381. pantā un jo īpaši III-365. panta 4. punktā. Hartas 47. pants¹ attiecas uz Savienības iestādēm un dalībvalstu iestādēm, kad tās īsteno Savienības tiesību aktus, un tāpat uz visām tiesībām, kas garantētas Savienības tiesību aktos.

¹ Konstitūcijas II-107. pants

Otrā daļa atbilst ECK 6. panta 1. punktam, kas izteikts šādi:

"Ikvienam, nosakot civilās tiesības un pienākumus vai to, cik pamatota ir viņam izvirzītā apsūdzība krimināllietā, ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, ar likumu noteiktā tiesā. Tiesas spriedums jādara publiski zināms, taču preses un publikas klātbūtne procesā var tikt pilnībā vai daļēji aizliegta demokrātiskās sabiedrības tikumisku apsvērumu, sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ, vai tad, ja tas vajadzīgs nepilngadīgo interesēs vai procesa dalībnieku privātās dzīves aizsardzības nolūkā, vai tiktāl, ciktāl tiesa to uzskata par absolūti nepieciešamu īpašos apstākļos, kuros atklātība varētu kaitēt lietas taisnīgai izskatīšanai."

Savienības tiesību aktos tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu neattiecas tikai uz strīdiem par tiesībām un pienākumiem, kas izriet no civiltiesībām. . Tā ir viena no konsekvencēm, kas izriet no tā, ka Savienība ir kopiena, kuras pamatā ir tiesiskums, kā Tiesa konstatējusi Lietā 294/83, "*Les Verts*" v. *European Parliament* (1986. gada 23. aprīļa spriedums, [1988] ECR 1339). Tomēr ECK paredzētās garantijas visādā ziņā, izņemot vienīgi to piemērošanas jomu, tāpat attiecas arī uz Savienību.

Attiecībā uz panta trešo daļu jānorāda, ka saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru ir jānodrošina juridiskā palīdzība gadījumos, kad tādas palīdzības trūkums varētu liegt nodrošināt efektīvu lietas izskatīšanu tiesā (ECT spriedums 9.10.1979, *Airey*, A sērija, 32. sējums, 11). Juridiskās palīdzības sistēma tiek piemērota, arī izskatot lietas Eiropas Savienības Tiesā.

48. PANTS ¹

Nevainīguma prezumpcija un tiesības uz aizstāvību

1. Ikvienu apsūdzēto uzskata par nevainīgu, kamēr vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu.
2. Ikvienam apsūdzētajam tiek garantētas tiesības uz aizstāvību.

Paskaidrojums

Hartas 48. pants ² ir tāds pats kā ECK 6. panta 2. un 3. punkts, kas izteikts šādi:

- "2. Ikvienu apsūdzēto uzskata par nevainīgu, kamēr viņa vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu.
3. Ikvienam apsūdzētajam ir šāds tiesību minimums:
 - a) tiesības viņam saprotamā valodā nekavējoties saņemt sīku informāciju par izvirzītās apsūdzības raksturu un iemeslu;
 - b) tiesības uz pienācīgu laiku un līdzekļiem, lai sagatavotu savu aizstāvību;
 - c) tiesības aizstāvēt sevi pašam vai saņemt paša izvēlētu juridisku palīdzību, vai, ja trūkst līdzekļu, lai segtu izdevumus par šo juridisko palīdzību, saņemt to par velti, ja tas nepieciešams taisnīguma interesēs;

¹ Konstitūcijas II-108. pants

² Konstitūcijas II-108. pants

- d) tiesības uz apsūdzības liecinieku nopratināšanu vai nopratināt tos pašam un pieprasīt aizstāvības liecinieku klātbūtni un nopratināšanu tajos pašos apstākļos, kā apsūdzības lieciniekus;
- e) tiesības uz bezmaksas tulka pakalpojumiem, ja viņš nesaprot tiesā lietoto valodu vai nerunā tajā."

Saskaņā ar 52. panta 3. punktu ¹ šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā ECK garantētajām tiesībām.

49. PANTS ²

Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības un samērīguma principi

1. Nevienu nevar atzīt par vainīgu nodarījumā, kas ir darbība vai bezdarbība un ko tā izdarīšanas brīdī saskaņā ar attiecīgās valsts tiesībām vai starptautiskajām tiesībām neuzskata par noziedzīgu nodarījumu. Tāpat nevar piemērot bargāku sodu par to, kas bijis spēkā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī. Ja pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas likumā ir paredzēts vieglāks sods, piemēro šo sodu.
2. Šis pants neliedz tiesāt un sodīt jebkuru personu par jebkuru darbību vai bezdarbību, kura tās izdarīšanas brīdī tikusi uzskatīta par noziedzīgu nodarījumu saskaņā ar valstu kopienas atzītiem vispārējiem principiem.
3. Sodu smagums nedrīkst būt nesamērīgs ar noziedzīgā nodarījuma smagumu.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

² Konstitūcijas II-109. pants

Paskaidrojums

Šajā pantā ir ievērots tradicionālais princips, kas paredz, ka likumiem un sankcijām nav atpakaļejoša spēka. Tas papildināts ar noteikumu par to, ka krimināllikumam, kas paredz vieglāku sodu, ir atpakaļejošs spēks, un šis noteikums pastāv vairākās dalībvalstīs un kas ir ietverts 15. pantā Paktā par pilsoņu tiesībām un politiskajām tiesībām.

ECK 7. pants izteikts šādi:

- "1. Nevienam nevar uzskatīt par vainīgu noziedzīgā nodarījumā, kura cēlonis ir darbība vai bezdarbība, kas tā izdarīšanas brīdī saskaņā ar valsts likumiem vai starptautiskajām tiesībām nav bijis noziedzīgs nodarījums. Tāpat nevar piemērot bargāku sodu par to, kas bijis spēkā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī.
2. Šis pants neliedz tiesāt un sodīt jebkuru personu par jebkuru darbību vai bezdarbību, kura tās izdarīšanas brīdī tikusi uzskatīta par noziedzīgu nodarījumu saskaņā ar civilizētu valstu atzītiem vispārējiem principiem."

Panta 2. punktā ir svītrotā atsauce uz "civilizētām" valstīm; tas negroza šā punkta nozīmi, īpaši attiecībā uz noziegumiem pret cilvēci. Saskaņā ar 52. panta 3. punktu¹ šajā punktā garantēto tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā ECK garantētajām tiesībām.

Panta 3. punktā noteikts vispārējais princips par sodu un noziedzīgu nodarījumu samērīgumu, kas noteikts dalībvalstu kopējās konstitucionālās tradīcijās un Kopeņu Tiesas judikatūrā.

¹ Konstitūcijas II-112. panta 3. punkts

50. PANTS ¹

Tiesības netikt divreiz tiesātām vai sodītām krimināllietā par to pašu noziedzīgo nodarījumu

Nevienam nedrīkst atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar likumu Savienībā jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu.

Paskaidrojums

ECK 7. protokola 4. pants izteikts šādi:

- "1. Nevienam nedrīkst atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā tajā pašā valstī par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar šīs valsts likumiem un soda izciešanas noteikumiem jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu.
2. Iepriekšējā punkta noteikumi neliedz lietu izskatīt atkārtoti saskaņā ar attiecīgās valsts likumiem un soda izciešanas noteikumiem, ja ir jauni pierādījumi vai atklājušies jauni apstākļi, vai ja iepriekšējā procesā ir pieļautas būtiskas kļūdas, kas varēja ietekmēt lietas iznākumu.
3. Atkāpes no šā panta nav atļautas saskaņā ar Konvencijas 15. pantu."

"*Non bis in idem*" princips attiecas uz Savienības tiesību aktiem (sk. vienu no daudziem precedentiem – 1996. gada 5. maija spriedumu Lietā 18/65 un 35/65, *Gutmann v. Commission* [1966], ECR 103, un nesenu lietu, Pirmās instances tiesas 1999. gada 20. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās T-305/94 u.c., *Limburgse Vinyl Maatschappij NV v. Commission* [1999], ECR II-931). Noteikums, kas aizliedz saskaitīšanu, attiecas uz divu vienādu veidu sodu saskaitīšanu, tas ir, uz krimināltiesībās paredzētajiem sodiem.

¹ Konstitūcijas II-110. pants

Saskaņā ar 50. pantu ¹ "*non bis in idem*" princips attiecas ne tikai uz vienas valsts tiesām, bet arī uz sodiem, ko piespriež vairāku dalībvalstu tiesas. Tas atbilst Savienības *acquis*; sk. Šengenas konvencijas 54. līdz 58. pantu un Tiesas 2003. gada 11. februāra spriedumu Lietā C-187/01 *Gözütok* (vēl npublicēts), 7. pantu Konvencijā par Eiropas Kopienų finansiālo interešu aizsardzību un 10. pantu Konvencijā par korupcijas apkarošanu. Atsevišķie izņēmumi, kas paredzēti minētajās konvencijās un ļauj dalībvalstīm atkāpties no "*non bis in idem*" principa, ir ietverti Hartas 52. panta 1. punkta ² horizontālajā klauzulā par ierobežojumiem. Attiecībā uz situācijām, kas minētas 7. protokola 4. pantā, proti, principa piemērošanu vienā dalībvalstī, garantēto tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā attiecīgajām tiesībām ECK.

¹ Konstitūcijas II-110. pants

² Konstitūcijas II-112. panta 1. punkts

VII SADAĻA

VISPĀRĪGI NOTEIKUMI, KAS ATTIECAS UZ HARTAS INTERPRETĒŠANU UN PIEMĒROŠANU

51. PANTS ¹

Piemērošanas joma

1. Šīs Hartas noteikumi attiecas uz Savienības iestādēm un struktūrām, ievērojot subsidiaritātes principu, un uz dalībvalstīm tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus. Tādēļ tās ievēro tiesības un principus, kā arī veicina to piemērošanu saskaņā ar savām atbilstīgajām pilnvarām un ievērojot Savienības kompetenci, kas tai piešķirta Konstitūcijas pārējās daļās.
2. Šī Harta neattiecinā Savienības tiesību piemērošanu uz jomām, kuras nav Savienības kompetencē, tāpat tā arī nerada jaunu Savienības kompetenci vai uzdevumus un nemaina Konstitūcijas pārējās daļās noteikto kompetenci un uzdevumus.

¹ Konstitūcijas II-111. pants

Paskaidrojums

Hartas 51. panta ¹ mērķis ir noteikt Hartas piemērošanas jomu. Tajā ir skaidri noteikts, ka Harta attiecas galvenokārt uz Savienības iestādēm un struktūrām saskaņā ar subsidiaritātes principu. Šis noteikums ir izstrādāts saskaņā ar 6. panta 2. punktu Līgumā par Eiropas Savienību, kurā noteikts Savienības pienākums ievērot pamattiesības, kā arī saskaņā ar Ņelnes Eiropadomes izdotām pilnvarām. Termins "iestādes" ir noteikts Konstitūcijas I daļā. Vārdu "struktūras" Konstitūcijā parasti lieto attiecībā uz visām citām iestādēm un organizācijām, kas izveidotas ar Konstitūciju vai sekundārajiem tiesību aktiem (sk., piem., Konstitūcijas I–50. vai I–51. pantu).

Attiecībā uz dalībvalstīm no Tiesas judikatūras skaidri izriet, ka prasība ievērot Savienības noteiktās pamattiesības ir saistoša dalībvalstīm tikai tad, ja tās darbojas Savienības tiesību aktu jomā (1989. gada 13. jūlija spriedums Lietā 5/88 *Wachauf* [1989] ECR 2609; 1991. gada 18. jūnija spriedums Lietā ERT [1991] ECR I–2925); 1997. gada 18. decembra spriedums (Lietā C–309/96 *Annibaldi* [1997] ECR I–7493). Tiesa to formulēja šādi: "Turklāt jāatceras, ka prasības, kas izriet no Kopienas tiesību sistēmā paredzētās pamattiesību aizsardzības, ir saistošas arī dalībvalstīm tad, ja tās īsteno Savienības noteikumus..." (2000. gada 13. aprīļa spriedums Lietā C–292/97, [2000] ECR 2737, pamatojuma 37. punkts). Protams, šis Hartā paredzētais noteikums attiecas uz valsts iestādēm, kā arī reģionālām vai vietējām struktūrām, un uz sabiedriskām organizācijām tad, ja tās īsteno Kopienas tiesību aktus.

1

Panta 2. punkts kopā ar 1. punkta otro teikumu apstiprina to, ka Harta nevar paplašināt Savienības kompetences un uzdevumus, kas tai attiecīgi piešķirti Konstitūcijas pārējās daļās. Te skaidri norādītas konsekvences, kādas ir subsidiaritātes principam un tam, ka Savienībai ir tikai tās pilnvaras, kas tai piešķirtas. Savienības garantētās pamattiesības stājas spēkā tikai saskaņā ar Konstitūcijas I un III daļā noteiktajām pilnvarām. Tātad saskaņā ar 1. punkta otro teikumu Savienības iestāžu pienākums veicināt Hartā noteiktos principus var rasties tikai šo pašu pilnvaru robežās.

Panta 2. punkts arī apstiprina to, ka, pamatojoties uz Hartu, Savienības tiesību aktu piemērošanu nevar attiecināt uz jomām, kurās Savienībai nav pilnvaru, kas noteiktas Konstitūcijas pārējās daļās. Tiesa jau ir apstiprinājusi šo noteikumu attiecībā uz pamattiesībām, kas atzītas par daļu no Savienības tiesībām (1998. gada 17. februāra spriedums Lietā C-249/96 *Grant*, 1998 ECR I-621, pamatojuma 45. punkts). Saskaņā ar šo noteikumu ir pilnīgi skaidrs, ka Hartas iekļaušana Konstitūcijā nenozīmē, ka tiek paplašinātas tās dalībvalstu funkcijas, ko var uzskatīt par "Savienības tiesību aktu īstenošanu" (1. punkta un iepriekšminētās judikatūras nozīmē).

52. PANTS ¹

Tiesību un principu piemērošana un interpretēšana

1. Visiem šajā Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem ar likumu, un tajos jārespektē šo tiesību un brīvību būtība. Ievērojot proporcionalitātes principu, ierobežojumus drīkst uzlikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu tiesības un brīvības.

¹ Konstitūcijas II-112. pants

2. Šajā Hartā atzītās tiesības, kuras ir paredzētas Konstitūcijas pārējās daļās, izmanto saskaņā ar noteiktajiem nosacījumiem un ierobežojumiem.
3. Ciktāl Hartā ir ietvertas tiesības, kuras atbilst Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā minētajā Konvencijā noteiktajām tiesībām. Šis noteikums neliedz Savienības tiesībās paredzēt plašāku aizsardzību.
4. Ciktāl šajā Hartā ir atzītas pamattiesības, kuru pamatā ir dalībvalstu kopējas konstitucionālās tradīcijas, šīs tiesības interpretē saskaņā ar minētajām tradīcijām.
5. Šīs Hartas noteikumus, kas ietver principus, var ieviest ar likumdevējas varas un izpildvaras aktiem, kurus pieņem Savienības iestādes un struktūras, un ar dalībvalstu aktiem, kad tās, izmantojot attiecīgās pilnvaras, īsteno Savienības tiesību aktus. Hartas noteikumi ir piemērojami tiesā tikai šādu aktu interpretācijā un pieņemot lēmumu par to likumību.
6. Pilnībā ņem vērā valstu tiesību aktus un praksi, kā noteikts šajā Hartā.
7. Savienības un dalībvalstu tiesas pienācīgi ievēro skaidrojumus, kas izstrādāti, lai sniegtu norādes Pamattiesību hartas interpretācijai.

Paskaidrojums

Hartas 52. panta¹ mērķis ir paredzēt Hartas tiesību un principu piemērošanas jomu, kā arī to interpretēšanas noteikumus. 1. punktā nosaka tiesību ierobežošanas noteikumus. Formulējuma pamatā ir Tiesas judikatūra: "...Tiesas judikatūrā skaidri paredzēts, ka pamattiesību izmantošanai drīkst uzlikt ierobežojumus, jo īpaši sakarā ar kopīgu tirgus organizāciju, ja šie ierobežojumi patiešām atbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko īsteno Savienība, un attiecībā uz konkrēto mērķi nav nesamērīga un nepamatota iejaukšanās, kas grauj šo tiesību būtību" (2000. gada 13. aprīļa spriedums Lietā C-292/97, pamatojuma 45. punkts). Atsauce uz vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, attiecas gan uz Konstitūcijas I-2. pantā minētajiem mērķiem, gan uz citām interesēm, kas aizstāvētas konkrētos Konstitūcijas noteikumos, piemēram, I-5. panta 1. punktā, III-133. panta 3. punktā, kā arī III-154. un III-436. pantā.

Panta 2. punkts attiecas uz tiesībām, kas jau skaidri garantētas Eiropas Kopienas dibināšanas līgumā un atzītas Hartā, un kas tagad ir iekļautas Konstitūcijas pārējās daļās (īpaši tiesības, ko nosaka Savienības pilsonība). Šis punkts precizē to, ka uz šīm tiesībām attiecas nosacījumi un ierobežojumi, ko piemēro Savienības tiesību aktiem, uz kuriem tās pamatojas, un kas tagad paredzēti Konstitūcijas I un II daļā. Harta nemaina EK līgumā noteikto tiesību sistēmu, ko tagad nosaka Konstitūcijas I un III daļa.

¹ Konstitūcijas II-112. pants

Panta 3. punkta mērķis ir nodrošināt nepieciešamo Hartas atbilstību ECK, paredzot noteikumu, ka tiktāl, ciktāl pašreizējās Hartas tiesības atbilst ECK garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms, tostarp atļautie ierobežojumi, ir tādi paši kā ECK paredzētajām tiesībām. Jo īpaši tas nozīmē, ka, paredzot šo tiesību ierobežojumus, likumdevējam jāievēro tie paši standarti, kas noteikti ECK sīki izstrādātajos ierobežojumu noteikumos un kas tādejādi attiecas uz šajā pantā minētajām tiesībām, tomēr negatīvi neietekmējot Savienības tiesību aktu un Eiropas Savienības Tiesas nošķirtību.

Atsauce uz ECK attiecas gan uz konvenciju, gan uz tās protokoliem. Garantēto tiesību nozīmi un apjomu nosaka ne tikai šo divu dokumentu teksti, bet arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Eiropas Savienības Tiesas judikatūra. Punkta pēdējā teikuma nolūks ir ļaut Savienībai garantēt plašāku aizsardzību. Katrā ziņā Hartā paredzētais aizsardzības līmenis nedrīkst būt zemāks par ECK garantēto līmeni.

Harta neietekmē dalībvalstu iespējas izmantot ECK 15. pantu, kas pieļauj atkāpes no ECK tiesībām kara vai citu valsts pastāvēšanai būtisku draudu gadījumā, kad tās darbojas valsts aizsardzības jomā kara gadījumā un uztur likumību un kārtību saskaņā ar Konstitūcijas I–5. panta 1. punktā, kā arī III–131. un III–262. pantā atzītiem pienākumiem.

Turpmāk ir uzskaitītas tiesības, kas, neliedzot grozījumu iespējas tiesību aktos, likumdošanas procedūrā un pamatlīgumos, pašreizējā posmā uzskatāmas par atbilstošām ECK tiesībām šā punkta nozīmē. Uzskaitījumā nav iekļautas tiesības, kuru nav ECK.

1. Hartas panti, kuru nozīme un apjoms ir tāds pats kā atbilstošiem ECK pantiem:
- 2. pants¹ atbilst ECK 2. pantam;
 - 4. pants² atbilst ECK 3. pantam;
 - 5. panta³ 1. un 2. punkti atbilst ECK 4. pantam;
 - 6. pants⁴ atbilst ECK 5. pantam;
 - 7. pants⁵ atbilst ECK 8. pantam;
 - 10. panta⁶ 1. punkts atbilst ECK 9. pantam;
 - 11. pants⁷ atbilst ECK 10. pantam, neskarot ierobežojumus, ko Savienības tiesību akti var uzlikt dalībvalstu tiesībām ieviest licencēšanu, kas minēta ECK 10. panta 1. punkta trešajā teikumā;
 - 17. pants⁸ atbilst ECK protokola 1. pantam;

¹ Konstitūcijas II-62. pants

² Konstitūcijas II-64. pants

³ Konstitūcijas II-65. pants

⁴ Konstitūcijas II-66. pants

⁵ Konstitūcijas II-67. pants

⁶ Konstitūcijas II-70. pants

⁷ Konstitūcijas II-71. pants

⁸ Konstitūcijas II-77. pants

- 19. panta ¹ 1. punkts atbilst 4. protokola 4. pantam;
- 19. panta ¹ 2. punkts atbilst ECK 3. pantam, kā to interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa;
- 48. pants ² atbilst ECK 6. panta 2. un 3. punktam;
- 49. panta ³ 1. punkts (izņemot pēdējo teikumu) un 2. punkts atbilst ECK 7. pantam.

2. Panti, kuru nozīme ir tāda pati kā atbilstošiem ECK pantiem, bet kuru apjoms ir plašāks:

- 9. pants ⁴ attiecas uz to pašu jomu, ko ECK 12. pants, bet to var attiecināt arī uz citiem laulības veidiem, ja tie paredzēti valsts tiesību aktos;
- 12. panta ⁵ 1. punkts atbilst ECK 11. pantam, bet tas attiecas arī uz Eiropas Savienības līmeni;

¹ Konstitūcijas II-79. pants

² Konstitūcijas II-108. pants

³ Konstitūcijas II-109. pants

⁴ Konstitūcijas II-69. pants

⁵ Konstitūcijas II-72. pants

- 14. panta ¹ 1. punkts atbilst ECK protokola 2. pantam, bet tas attiecas arī uz arodmācībām un turpmākām mācībām;
- 14. panta ¹ 3. punkts atbilst ECK protokola 2. pantam attiecībā uz vecāku tiesībām;
- 47. panta ² 2. un 3. punkts atbilst ECK 6. panta 1. punktam, bet attiecībā uz Savienības tiesību aktiem un to ieviešanu nepiemēro ierobežojumu, nosakot civilās tiesības un pienākumus vai apsūdzību krimināllietā;
 - 50. pants ³ atbilst ECK 7. protokola 4. pantam, bet tā piemērošanas joma ir paplašināta, attiecinot to uz dalībvalstu tiesām Eiropas Savienības līmenī;
 - visbeidzot, piemērojot Eiropas Savienības tiesības, Eiropas Savienības pilsoņus nedrīkst uzskatīt par ārvalstniekiem, jo ir aizliegta diskriminācija pilsonības dēļ. Tāpēc ECK 16. pantā paredzētie ierobežojumi ārvalstnieku tiesībām šajā ziņā uz viņiem neattiecas.

¹ Konstitūcijas II-74. pants

² Konstitūcijas II-107. pants

³ Konstitūcijas II-110. pants

Panta 4. punktā minētā interpretācijas noteikuma pamatā ir Līguma par Eiropas Savienību 6. panta 2. punkta formulējums (sal. tagadējo Konstitūcijas I-9. panta 3. punkta formulējumu), un tajā ir ņemta vērā Tiesas attieksme pret kopējām konstitucionālām tradīcijām (t.i., 1979. gada 13. decembra spriedums Lietā 44/79 *Hauer* [1979] ECR 3727; 1982. gada 18. maija spriedums Lietā 155/79, *AM&S*, [1982] ECR 1575). Saskaņā ar šo noteikumu nav vēlams strikti ievērot "mazākā kopsaucēja" principu, bet attiecīgās Hartas tiesības jāinterpretē tā, lai paredzētu augstu aizsardzības standartu, kas atbilstu Savienības tiesībām un būtu saskaņā ar kopējām konstitucionālām tradīcijām.

Panta 5. punkts skaidro atšķirību starp Hartā paredzētām tiesībām un principiem. Saskaņā ar šo atšķirību subjektīvās tiesības respektē, turpretim principus ievēro (51. panta 1. punkts ¹). Principus var ieviest ar tiesību aktiem vai izpildvaras aktiem (kurus pieņem Savienība saskaņā ar savām pilnvarām un dalībvalstis tad, kad tās īsteno Savienības tiesību aktus); tātad tiesām tie kļūst svarīgi tikai tad, kad minētos tiesību aktus interpretē vai pārskata. Tie tomēr nedod tiesības tieši vērsties tiesā, lai panāktu Eiropas Savienības vai dalībvalstu iestāžu pozitīvu darbību. Tas ir saskaņā gan ar Tiesas judikatūru (sal. jo īpaši judikatūru par EKL 174. panta 2. punktu (ko aizstājis Konstitūcijas III233. pants) attiecībā uz "piesardzības principu": PIT 2002. gada 11. septembra spriedums Lietā T-13/99, *Pfizer vs. Council* ar daudzām atsaucēm uz agrāku judikatūru; vairāki spriedumi par 33. pantu (bijušais 39. pants) par lauksaimniecības tiesību aktu principiem, piem., Tiesas spriedums Lietā C-265/85, *Van den Berg*, 1987 ECR 1155: tirgus stabilizācijas principa un tiesiskās palāvēības principa izvērtēšana), gan ar dalībvalstu konstitucionālo sistēmu pieeju "principiem", īpaši sociālo tiesību jomā. Hartā atzīto principu piemēri ir, piem., 25., 26. un 37. pants ². Dažos gadījumos Hartas pants var ietvert gan tiesību, gan principa elementu, piem., 23., 33. un 34. pantā ³.

¹ Konstitūcijas II-111. pants

² Konstitūcijas II-85., II-86. un II-97. pants

³ Konstitūcijas 83., II-93. un II-94. pants

Panta 6. punkts attiecas uz dažādiem Hartas pantiem, kas, respektējot subsidiaritāti, atsaucas uz valstu tiesību aktiem un praksi.

53. PANTS ¹

Aizsardzības līmenis

Nekas no šajā Hartā noteiktā nav interpretējams kā tāds, kas ierobežo vai negatīvi ietekmē cilvēktiesības un pamatbrīvības, kuras atzītas attiecīgās to piemērošanas jomās Savienības tiesību aktos un starptautiskajās tiesībās, kā arī starptautiskās konvencijās, kurām pievienojusies Savienība vai visas dalībvalstis, tostarp Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā un dalībvalstu konstitūcijās.

Paskaidrojums

Šā noteikuma nolūks ir saglabāt aizsardzības līmeni, kas pašlaik noteikts attiecīgās Savienības tiesību aktu, valstu tiesību aktu un starptautisko tiesību jomās. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija ir pieminēta, ņemot vērā tās svarīgumu.

¹ Konstitūcijas II-113. pants

54. PANTS ¹

Tiesību ļaunprātīgas izmantošanas aizliegums

Nekas no šajā Hartā noteiktā nav interpretējams kā tiesības iesaistīties kādā darbībā vai veikt kādu darbību, kas vērsta uz kādu šajā Hartā atzītu tiesību un brīvību iznīcināšanu vai to ierobežošanu lielākā mērā, nekā tas paredzēts Hartā.

Paskaidrojums

Šis pants atbilst ECK 17. pantam:

"Nekas no šajā Konvencijā noteiktā nav interpretējams kā tāds, kas ietver tiesības kādai valstij, grupai vai personai iesaistīties kādā darbībā vai veikt kādu darbību, kas vērsta uz kādu šajā Konvencijā paredzētu tiesību un brīvību iznīcināšanu vai to ierobežošanu lielākā mērā, nekā tas paredzēts šajā Konvencijā.".

¹ Konstitūcijas II-114. pants

13. Deklarācija par III-116. pantu

Konference uzskata, ka cenšoties samazināt nevienlīdzību starp vīriešiem un sievietēm, Savienības dažādu politiku mērķis būs cīnīties pret visu veidu sadzīves vardarbību. Dalībvalstīm būtu jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai novērstu šādas kriminālsodāmas darbības un par sodītu par tām, un lai atbalstītu un aizsargātu cietušos.

14. Deklarācija par III-136. un III-267. pantu

Konference uzskata, ka, ja eirolikuma vai eirotietvarlikuma projekts, kas balstās uz III-267. panta 2. punktu, varētu ietekmēt kādas dalībvalsts sociālā nodrošinājuma sistēmas pamataspektus, tostarp tās piemērošanas jomu, izmaksas vai finanšu struktūru, vai varētu ietekmēt tās sistēmas finansiālo līdzsvaru, kā izklāstīts III-136. panta 2. punktā, šīs dalībvalsts intereses attiecīgi ievēro.

15. Deklarācija par III-160. un III-322. pantu

Konference atgādina, ka pamattiesību un pamatbrīvību ievērošana nozīmē, jo īpaši, pienācīgu uzmanību pret attiecīgo personu un subjektu procesuālo tiesību aizsardzību un ievērošanu. Šajā nolūkā un lai garantētu lēmumu, ar kuriem personām un subjektiem piemēro ierobežojošus pasākumus, pilnīgu izskatīšanu tiesā, šādi lēmumi ir jāpamato ar skaidriem un konkrētiem kritērijiem. Šie kritēriji ir jāizstrādā atbilstīgi katra ierobežojošā pasākuma īpatnībām.

16. Deklarācija par III-167. panta 2. punkta c) apakšpunktu

Konference pieņem zināšanai, ka III-167. panta 2. punkta c) apakšpunktu interpretē saskaņā ar pastāvošo Tiesas praksi attiecībā uz noteikumu piemērošanu atbalstam, ko piešķir dažiem Vācijas Federatīvās Republikas apvidiem, kurus iespaidojis Vācijas iepriekšējais sadalītais stāvoklis.

17. Deklarācija par III-184. pantu

Attiecībā uz III-184. pantu Konference apstiprina, ka Savienības un dalībvalstu ekonomikas un fiskālā politika balstās uz diviem svarīgiem pīlāriem - izaugsmes potenciāla palielināšanas un pareiza budžeta stāvokļa nodrošināšanas. Svarīgs instruments šo mērķu sasniegšanā ir Stabilitātes un izaugsmes pakts.

Konference vēlreiz apstiprina tās apņemšanos ievērot noteikumus, kas attiecas uz Stabilitātes un izaugsmes paktu, ņemot tos par pamatu budžeta politiku koordinācijai Eiropas Savienības dalībvalstīs.

Konference apstiprina to, ka uz noteikumiem pamatota sistēma ir labākā garantija, lai tiktu ievērotas saistības un lai pret visām dalībvalstīm būtu vienāda attieksme.

Šajā kontekstā Konference arī vēlreiz apliecina savu uzticēšanos Lisabonas stratēģijas mērķiem: darba vietu radīšanai, strukturālajām reformām un sociālajai kohēzijai.

Savienība tiecas sasniegt līdzsvarotu ekonomikas izaugsmi un cenu stabilitāti. Tādēļ ekonomikas un budžeta politikās ir jānosaka pareizās prioritātes, kas virzītas uz ekonomikas reformām, jaunievedumiem, konkurētspēju, privātu ieguldījumu stiprināšanu, kā arī patēriņa veicināšanu ekonomikas vājas izaugsmes posmos. Tas būtu jāatspoguļo budžeta jomā pieņemto lēmumu virzībā valstu un ES līmenī, jo īpaši, pārstrukturizējot valsts ieņēmumus un izdevumus, vienlaicīgi ievērojot budžeta disciplīnu atbilstīgi Konstitūcijai un Stabilitātes un izaugsmes paktam.

Izaicinājumi ekonomikas un budžeta jomās, ar ko saskaras dalībvalstis, uzsver pareizas budžeta politikas nozīmīgumu visa ekonomikas attīstības procesa gaitā.

Konference ir vienprātis, ka dalībvalstīm būtu aktīvi jāizmanto ekonomiskās atveseļošanās periodi, lai konsolidētu valsts finanses un uzlabotu to budžeta stāvokli. Mērķis ir pakāpeniski panākt budžeta atlikumu uzplaukuma periodos, radot iespēju atvieglot ekonomikas lejupejas posmu grūtības un tādējādi sniedzot ieguldījumu valsts finanšu noturīgā ilgtspējībā.

Dalībvalstis gaida no Komisijas priekšlikumus, kā arī turpmākus priekšlikumus no dalībvalstīm saistībā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta izpildes stiprināšanas un vienkāršošanas iespējām. Dalībvalstis veiks nepieciešamos pasākumus, lai veicinātu savu ekonomiku izaugsmes potenciālu. Uzlabota ekonomikas politikas koordinācija varētu sekmēt šī mērķa sasniegšanu. Šī Deklarācija neskar debates par Stabilitātes un izaugsmes pakta nākotnē.

18. Deklarācija par III-213. pantu

Konference apliecina, ka III-213. pantā minētās politikas ir galvenokārt dalībvalstu kompetencē. Savienības līmenī veicamajiem sekmēšanas un koordinācijas pasākumiem saskaņā ar šajā daļā minētajiem noteikumiem ir papildinošs raksturs. Tās kalpo sadarbības stiprināšanai starp dalībvalstīm, nevis valstu sistēmu saskaņošanai. Ņemot vērā sociālo partneru atbildību, šie noteikumi neskar tās garantijas un praksi, kādas pastāv katrā atsevišķā dalībvalstī.

Šī deklarācija neskar Konstitūcijas noteikumus, ar kuriem piešķir kompetenci Savienībai, tostarp sociālos jautājumus.

19. Deklarācija par III-220. pantu

Konference uzskata, ka atsauci uz salām III-220. pantā var attiecināt uz salu valstīm pilnībā, ja ir izpildīti nepieciešamie kritēriji.

20. Deklarācija par III-243. pantu

Konference pieņem zināšanai, ka III-243. panta noteikumus piemēro saskaņā ar pastāvošo praksi. Terminu "pasākumi, kas vajadzīgi, lai kompensētu saimnieciskās grūtības, ko atsevišķu Vācijas Federatīvās Republikas apgabalu saimniecībai radījusi Vācijas sadalīšana" interpretē saskaņā ar pastāvošo Tiesas praksi.

21. Deklarācija par III-248. pantu

Konference ir vienisprātis, ka Savienības darbība zinātnes un tehnoloģijas attīstības jomā attiecīgi ņems vērā dalībvalstu zinātnes politikas pamatorientāciju un izvēli.

22. Deklarācija par III-256. pantu

Konference uzskata, ka III-256. pants neskar dalībvalstu tiesības veikt vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu savu energoapgādi saskaņā ar nosacījumiem, kas paredzēti III-131. pantā.

23. Deklarācija par III-273. panta 2. punkta otro daļu

Konference uzskata, ka III-273. panta 2. punkta otrajā daļā minētajos eirolikumos būtu jāņem vērā valstu iekšējie noteikumi un prakse saistībā ar izmeklēšanas uzsākšanu.

24. Deklarācija par III-296. pantu

Konference paziņo, ka tiklīdz būs parakstīts Līgums par Konstitūciju Eiropai, Padomes ģenerālsekretāram, Augstajam Pārstāvim kopējās ārpolitikas un drošības politikas jautājumos, Komisijai un dalībvalstīm būtu jāsāk sagatavošanās darbi saistībā ar Eiropas Ārējās darbības dienestu.

25. Deklarācija par III-325. pantu attiecībā uz to, kā dalībvalstīm rīkot sarunas attiecībā uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, un slēgt par to starptautiskus nolīgumus

Konference apstiprina, ka dalībvalstis var apspriest un slēgt nolīgumus ar trešām valstīm un starptautiskām organizācijām jomās, uz kurām attiecas Līguma par Konstitūciju Eiropai III daļas III sadaļas IV nodaļas 3., 4. un 5. iedaļas, ciktāl šādi nolīgumi atbilst Savienības tiesībām.

26. Deklarācija par III-402. panta 4. punktu

Konstitūcijas III-402. panta 4. punktā ir paredzēts, ka, ja Padome līdz iepriekšējās finanšu shēmas beigām nav pieņēmusi eirolikumu, ar ko izveido jaunu finanšu shēmu, maksimālo apjomu un citus noteikumus, kas atbilst attiecīgās shēmas pēdējam gadam, turpina piemērot līdz šāda eirolikuma pieņemšanai.

Konference paziņo, ka, ja līdz 2006. gada beigām Padome nav pieņēmusi eirolikumu, ar ko izveido jaunu finanšu shēmu, un ja ar 2003. gada 16. aprīļa Pievienošanās aktu ir noteikts periods līdz 2006. gadam, kura laikā pakāpeniski ievieš apropriāciju piešķiršanu jaunajām dalībvalstīm, līdzekļu piešķiršanu no 2007. gada veiks, ņemot par pamatu tādus pašus kritērijus, kādus piemēro visām dalībvalstīm.

27. Deklarācija par III-419. pantu

Konference paziņo, ka dalībvalstis, iesniedzot lūgumu izveidot pastiprinātu sadarbību, var norādīt, vai tās jau šajā posmā vēlas izmantot III-422. panta noteikumus, kas paredz kvalificēta vairākuma balsošanas paplašināšanu vai parasto likumdošanas procedūru.

28. Deklarācija par IV-440. panta 7. punktu

Augstās Līgumslēdzējas Puses ir vienprātis, ka Eiropadome, piemērojot Konstitūcijas IV-440. panta 7. punktu, pieņems eirolēmumu, kas mainīs Majotas statusu attiecībā uz Savienību, lai atzītu šo teritoriju par vistālāko reģionu Konstitūcijas IV-440. panta 2. punkta un III-424. panta nozīmē, kad Francijas varas iestādes Eiropadomei un Komisijai darīs zināmu, ka to pieļauj pārmaiņas pašreizējā salas iekšējā statusā.

29. Deklarācija par IV-448. panta 2. punktu

Konference uzskata, ka iespēja veikt oficiālus Līguma tulkojumus IV-448. panta 2. punktā minētajās valodās sniedz ieguldījumu mērķa sasniegšanā, ar kuru Savienība apņēmusies ievērot tās kultūru un valodu daudzveidības bagātību, kā noteikts Līguma I-3. panta 3. punkta ceturtajā daļā. Šajā kontekstā Konference apstiprina Savienības saikni ar Eiropas kultūru daudzveidību un īpašo uzmanību, ko tā turpinās veltīt šīm un citām valodām.

Konference iesaka tām dalībvalstīm, kas vēlas izmantot IV-448. panta 2. punktā doto iespēju, sešos mēnešos pēc Līguma parakstīšanas Padomei darīt zināmu to valodu vai tās valodas, kurās tulkos Līgumu.

30. Deklarācija attiecībā uz Līguma par Konstitūciju Eiropai ratifikāciju

Konference pieņem zināšanai, ka, ja divus gadus pēc tam, kad ir parakstīts Līgums par Konstitūciju Eiropai, četras piektdaļas dalībvalstu ir to ratificējušas un viena vai vairākas dalībvalstis ir saskārušās ar grūtībām ratificēšanas procesā, šis jautājums tiek darīts zināms Eiropadomei.

B. DEKLARĀCIJAS PAR
PROTOKOLIEM, KAS PIEVIENOTI KONSTITŪCIJAI

Deklarācijas attiecībā uz

Protokolu par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes, Grieķijas Republikas, Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas, kā arī Austrijas Republikas, Somijas Republikas un Zviedrijas Karalistes Pievienošanās līgumiem un aktiem

31. Deklarācija par Ālandu salām

Konference atzīst, ka Konstitūcijas IV-440. panta 5. punktā minētais režīms, kas attiecas uz Ālandu salām, ir izveidots, ņemot vērā šo salu īpašo starptautiski tiesisko statusu.

Konference uzsver, ka tālab īpaši noteikumi ir iekļauti 5. sadaļas 5. nodaļā Protokolā par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes, Grieķijas Republikas, Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas, kā arī Austrijas Republikas, Somijas Republikas un Zviedrijas Karalistes Pievienošanās līgumiem un aktiem.

32. Deklarācija par sāmu tautu

Ņemot vērā 59. un 60. pantu Protokolā par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes, Grieķijas Republikas, Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas, kā arī Austrijas Republikas, Somijas Republikas un Zviedrijas Karalistes Pievienošanās līgumiem un aktiem, Konference atzīst Zviedrijas un Somijas pienākumus un saistības pret sāmu tautu saskaņā ar attiecīgo valstu tiesību aktiem un starptautiskajām tiesībām.

Konference konstatē, ka Zviedrija un Somija ir apņēmusies glabāt un attīstīt sāmu tautas iztikas veidu, valodu, kultūru un dzīvesveidu, un uzskata, ka tradicionālā sāmu kultūra un iztikas veids ir atkarīgs no senām saimnieciskām darbībām, piemēram, ziemeļbriežu audzēšanas tradicionālās sāmu apmetnes vietās.

Konference uzsver, ka tālab īpaši noteikumi ir iekļauti 5. sadaļas 6. nodaļā Protokolā par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes, Grieķijas Republikas, Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas, kā arī Austrijas Republikas, Somijas Republikas un Zviedrijas Karalistes Pievienošanās līgumiem un aktiem.

Deklarācijas attiecībā uz
Protokolu par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas,
Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas,
Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas,
Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas
Pievienošanās līgumu un aktu

33. Deklarācija par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas
Apvienotās Karalistes Suverēnajām
bāzu teritorijām Kiprā

KONFERENCE,

atgādinot, ka Kopējā deklarācija par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes Suverēnajām bāzu teritorijām Kiprā, kas pievienota Līguma par Apvienotās Karalistes pievienošanas Eiropas Kopienām Nobeiguma aktam, ir paredzēts, ka Eiropas Ekonomikas Kopienas un Suverēno bāzu teritoriju savstarpējo attiecību režīmu noteiks, ņemot vērā jebkādus nolīgumus, kas noslēgti starp Kopienas un Kipras Republiku;

ņemot vērā noteikumus par Suverēnajām bāzu teritorijām, kas izklāstīti Līgumā par Kipras Republikas izveidi (turpmāk "Izveides līgums"), un ar to saistīto 1960. gada 16. augusta Notu apmaiņu;

paturot prātā 1960. gada 16. augustā notikušo Apvienotās Karalistes valdības un Kipras Republikas valdības Notu apmaiņu par Suverēno bāzu teritoriju pārvaldi, kā arī tai pievienoto Apvienotās Karalistes valdības deklarāciju par to, ka viens no mērķiem, kas jāsasniedz, ir Suverēnajās bāzu teritorijās dzīvojošo vai strādājošo personu interešu aizsardzība, un šajā sakarā ņemot vērā to, ka uz šīm personām, ciktāl tas iespējams, jāattiecinā tads pats režīms kā uz personām, kas dzīvo vai strādā Kipras Republikā;

paturot prātā arī Izveides līguma noteikumus par Suverēno bāzu teritoriju un Kipras Republikas savstarpējo muitas režīmu, un jo īpaši minētā Līguma F pielikuma noteikumus;

tāpat paturot prātā Apvienotās Karalistes apņēmību neveidot muitas punktus vai citus robežšķēršļus starp Suverēnajām bāzu teritorijām un Kipras Republiku, kā arī atbilstīgi Izveides līgumam veiktos pasākumus, ar ko saskaņā Kipras Republikas iestādes Suverēnajās bāzu teritorijās pārvalda plašu sabiedrisko pakalpojumu loku, tostarp lauksaimniecības, muitas un nodokļu uzlikšanas jomā;

apliecinot to, ka Kipras Republikas pievienošanās Eiropas Savienībai nedrīkstētu iespaidot tiesības un pienākumus, kādi ir Izveides līguma Līgumslēdzējām Pusēm;

tālab atzīstot, ka attiecībā uz Suverēnajām bāzu teritorijām ir jāpiemēro daži Eiropas Savienības Konstitūcijas un tiesību aktu noteikumi, un jāparedz īpaši pasākumi saistībā ar šo noteikumu īstenošanu Suverēnajās bāzu teritorijās;

NORĀDA, ka tālab īpaši noteikumi ir iekļauti II daļas III sadaļā Protokolā par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas Pievienošanās līgumu un aktu.

34. Komisijas Deklarācija par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas
Apvienotās Karalistes Suverēnajām
bāzu teritorijām Kiprā

Komisija apliecina, ka Savienības tiesību aktu noteikumi, kas attiecas uz Suverēnajām bāzu teritorijām atbilstīgi II daļas III sadaļā Protokolā par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas Pievienošanās līgumu un aktu, ietver:

- a) Padomes Regulu (EK) Nr. 3448/93 (1993. gada 6. decembris), ar ko nosaka tirdzniecības režīmu, kurš piemērojams noteiktām precēm, ko iegūst, pārstrādājot lauksaimniecības produktus;
- b) Padomes Regulu (EK) Nr. 1260/1999 (1999. gada 21. jūnijs), ar ko paredz vispārīgus noteikumus par struktūrfondiem, ciktāl to prasa Padomes Regula (EK) Nr. 1257/1999 (1999. gada 17. maijs), ar ko paredz atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF), lai ELVGF Garantiju nodaļa finansētu lauku attīstības pasākumus Suverēnajās bāzu teritorijās.

35. Deklarācija par Ignalinas kodolelektrostaciju Lietuvā

KONFERENCE,

apliecinot Savienības apņēmību arī pēc Lietuvas pievienošanās Eiropas Savienībai turpināt līdz 2006. gadam un arī turpmāk sniegt atbilstīgu Kopienas palīdzību Lietuvai tās centienos izbeigt kodolelektrostācijas ekspluatāciju, un norādot, ka Lietuva, paturot prātā šo Savienības solidaritātes izpausmi, ir apņēmusies līdz 2005. gadam slēgt Ignalinas kodolelektrostācijas 1. bloku, un līdz 2009. gadam - 2. bloku;

atzīstot to, ka Ignalinas kodolelektrostacija un tās divu no bijušās Padomju Savienības mantoto 1500 MW RBMK tipa reaktoru ekspluatācijas izbeigšana ir bezprecedenta pasākums, kas Lietuvai uzliek ārkārtīgu finanšu nastu, kas nav samērojama ar valsts lielumu un ekonomisko stāvokli, un ka ekspluatācijas izbeigšana turpināsies ilgāku laiku nekā pašreizējā finanšu perspektīva, kas noteikta ar 1999. gada 6. maija Iestāžu nolīgumu;

norādot uz vajadzību pieņemt īstenošanas noteikumus par Kopienas papildu atbalstu saistībā ar Ignalinas kodolelektrostācijas slēgšanas un ekspluatācijas izbeigšanas sekām;

paturot prātā to, ka Lietuva, izmantojot Savienības atbalstu, pievērsīs pienācīgu uzmanību to reģionu vajadzībām, kurus visvairāk skar Ignalinas kodolelektrostācijas slēgšana;

apliecinot to, ka par saderīgiem ar iekšējo tirgu ir uzskatāmi konkrēti pasākumi, kam piešķirs valsts atbalstu, proti, Ignalinas kodolelektrostacijas ekspluatācijas izbeigšana un ar *acquis* saderīga uzlabošana vides aizsardzības nolūkos, kā arī tādu parastu elektroenerģijas ražošanas jaudu modernizācija, kas vajadzīga, lai aizstātu divus Ignalinas kodolelektrostacijas reaktorus pēc to slēgšanas;

NORĀDA, ka tālab īpaši noteikumi ir iekļauti II daļas IV sadaļā Protokolā par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas Pievienošanās līgumu un aktu.

36. Deklarācija par personu sauszemes tranzītu
starp Kaļiņingradas apgabalu un citām
Krievijas Federācijas daļām

KONFERENCE,

ņemot vērā Krievijas Federācijas Kaļiņingradas apgabala īpašo situāciju saistībā ar Savienības paplašināšanos;

atzīstot Lietuvas pienākumus un saistības pret *acquis*, kas nodibina brīvības, drošības un tiesiskuma telpu;

norādot to, ka Lietuvai vēlākais no pievienošanās dienas pilnībā jāpiemēro un jāīsteno Savienības *acquis* attiecībā uz tām sarakstā uzskaitītajām valstīm, kuru pilsoņiem vajadzīgas vīzas, lai šķērsotu ārējās robežas, un tām valstīm, kuru pilsoņiem šo prasību nepiemēro, kā arī ES *acquis* attiecībā uz vienotu vīzu formu;

apzinoties to, ka personu sauszemes tranzīts no Kaļiņingradas apgabala uz citām Krievijas Federācijas daļām pa ES teritoriju ir jautājums, kas skar visu Savienību, kas arī jārisina kā tāds, un kas Lietuvai nedrīkst radīt nekādas nelabvēlīgas sekas;

ievērojot lēmumu, kas Padomei jāpieņem par kontroles atcelšanu pie iekšējām robežām pēc tam, kad tā ir pārliecinājusies, ka ir ievēroti vajadzīgie nosacījumi;

apņēmušās sniegt palīdzību Lietuvai, lai tā ievērotu nosacījumus iespējami drīzākai pilnīgai dalībai Šengenas zonā bez iekšējām robežām;

NORĀDA, ka tālab īpaši noteikumi ir iekļauti II daļas VIII sadaļā Protokolā par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas Pievienošanās līgumu un aktu.

37. Deklarācija par Bohunices
V1 kodolektrostācijas 1. un 2. bloku
Slovākijā

KONFERENCE,

ņemot vērā Slovākijas apņēmību 2006. gada un 2008. gada beigās slēgt attiecīgi 1. un 2. bloku Bohunices V1 kodolektrostācijā un apliecinot Savienības vēlmi turpināt līdz 2006. gadam sniegt finanšu atbalstu, tādējādi turpinot pirmspievienšanās atbalstu, kas plānots saskaņā ar *Phare* programmu, lai atbalstītu Slovākijas centienus izbeigt kodolektrostācijas ekspluatāciju;

ņemot vērā vajadzību pieņemt īstenošanas noteikumus par turpmāku Savienības atbalstu;

NORĀDA, ka tālab īpaši noteikumi ir iekļauti otrās daļas IX sadaļā Protokolā par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas Pievienšanās līgumu un aktu.

38. Deklarācija par Kipru

KONFERENCE,

atkārtoti apliecinot apņēmību panākt Kipras problēmas pilnīgu atrisinājumu, kas saderētu ar attiecīgām Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcijām, kā arī tās stingro atbalstu Apvienoto Nāciju Organizācijas ģenerālsekretāra centieniem, lai to panāktu;

atzīstot to, ka pilnīgs Kipras problēmas risinājums joprojām nav panākts;

atzīstot to, ka tālab ir jāpārtrauc piemērot *acquis* tajos Kipras Republikas apvidos, ko Kipras Republikas valdība faktiski nekontrolē;

atzīstot to, ka tā piemērošanas pārtraukšanu izbeigs, ja Kipras problēma būs atrisināta;

atzīstot to, ka Savienība ir gatava akceptēt atrisinājuma noteikumus, kas atbilstu principiem, saskaņā ar kuriem ir dibināta Savienība;

atzīstot to, ka ir jāparedz noteikumi, saskaņā ar kuriem piemērot attiecīgos Savienības tiesību aktus attiecībā uz līniju, kas šķir iepriekš minētās teritorijas no tām abām teritorijām, ko Kipras Republikas valdība faktiski kontrolē, un no Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes Suverēnās Austrumu bāzes teritorijas;

apliecinot vēlmi, lai Kipras pievienošanās Savienībai dotu labumu visiem Kipras pilsoņiem un veicinātu sabiedrisku mieru un izlīgumu;

atzīstot to, ka nekas II daļas X sadaļā Protokolā par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas Pievienošanās līgumu un aktu neliedz tālab piemērot pasākumus, lai to panāktu;

atzīstot to, ka tādi pasākumi neiespaido *acquis* piemērošanu Kipras Republikas pārējā daļā atbilstīgi nosacījumiem, kas paredzēti attiecīgajā Protokolā,

NORĀDA, ka tālab īpaši noteikumi ir iekļauti otrās daļas X sadaļā Protokolā par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas Pievienošanās līgumu un aktu.

39. Deklarācija attiecībā uz Protokolu par Dānijas nostāju

Konference pieņem zināšanai, ka attiecībā uz tiesību aktiem, kurus Padome pieņem pati vai kopīgi ar Eiropas Parlamentu, un kuros ietverti Dānijai piemērojami noteikumi, kā arī noteikumi, kas Dānijai nav piemērojami, jo to pamatā ir tiesību akti, uz kuriem attiecas Protokola par Dānijas nostāju 1. daļa, Dānija paziņo, ka tā neizmantos savas balsstiesības, lai kavētu tādu pasākumu pieņemšanu, kas neattiecas uz Dāniju.

Turklāt Konference pieņem zināšanai, ka, pamatojoties uz Konferences Deklarāciju par I-43. un III-329. pantu, Dānija paziņo, ka Dānija, veicot darbības un īstenojot normatīvos aktus saskaņā ar I-43. un III-329. pantu, tajos piedalīsies saskaņā ar I un II daļu Protokolā par Dānijas nostāju.

40. Deklarācija attiecībā uz Protokolu par pārejas noteikumiem
attiecībā uz Savienības iestādēm un struktūrām

Kopējā nostāja, ko dalībvalstis pieņems konferencēs par Rumānijas un/vai Bulgārijas pievienošanas attiecībā uz vietu sadalījumu Eiropas Parlamentā un balsu sadalījumu Eiropadomē un Padomē, būs šāda.

1. Ja Rumānijas un Bulgārijas pievienošanās notiek, pirms stājas spēkā Eiropadomes lēmums, kas minēts Konstitūcijas I-20. panta 2. punktā, vietu sadalījumu Eiropas Parlamentā Parlamenta 2004. - 2009. gada pilnvaru laikā noteiks atbilstīgi šādai tabulai, kurā ietvertas 27 Savienības dalībvalstis.

DALĪBVALSTIS	VIETAS EP
Vācija	99
Apvienotā Karaliste	78
Francija	78
Itālija	78
Spānija	54
Polija	54
Rumānija	35
Nīderlande	27
Grieķija	24
Čehijas Republika	24
Beļģija	24
Ungārija	24
Portugāle	24
Zviedrija	19
Bulgārija	18
Austrija	18
Slovākija	14
Dānija	14
Somija	14
Īrija	13
Lietuva	13
Latvija	9
Slovēnija	7
Igaunija	6
Kipra	6
Luksemburga	6
Malta	5
TOTAL	785.

Līgumā par pievienošanos Savienībai var, atkāpjoties no Konstitūcijas I-20. panta 2. punkta, noteikt, ka Eiropas Parlamenta locekļu skaits atlikušajā Parlamenta 2004. - 2009. gada pilnvaru laikā drīkst uz laiku pārsniegt 750.

2. Protokola par pārejas noteikumiem attiecībā uz Savienības iestādēm un struktūrām 2. panta 2. punktā paredzēs, ka Rumānijas un Bulgārijas balsu sadalījums Eiropadomē un Ministru padomē ir attiecīgi 14 un 10.
3. Katras pievienošanās laikā minimumu, kas minēts Protokolā par pārejas noteikumiem attiecībā uz Savienības iestādēm un struktūrām, aprēķina saskaņā ar minētā protokola 2. panta 3. punktu.

41. Deklarācija par Itāliju

Konference pieņem zināšanai, ka Protokols par Itāliju, kas 1957. gadā pievienots Eiropas Ekonomikas kopienas dibināšanas līgumam, ņemot vērā grozījumus, kas izdarīti, pieņemot Līgumu par Eiropas Savienību, paredz turpmāk izklāstīto:

"AUGSTĀS LĪGUMSLĒDZĒJAS PUSES,

VĒLOTIES atrisināt dažas konkrētas problēmas, kas saistītas ar Itāliju,

IR VIENOJUŠĀS par šādiem noteikumiem, ko pievieno šim Līgumam.

KOPIENAS DALĪBVALSTIS

ŅEM VĒRĀ to, ka Itālijas valdība īsteno desmit gadu ekonomiskās izaugsmes programmu, lai līdzsvarotu Itālijas tautsaimniecības struktūru, jo īpaši, uzlabojot infrastruktūru mazāk attīstītajos reģionos Dienviditālijā un Itālijas salās, kā arī, radot jaunas darbavietas, lai novērstu bezdarbu;

ATGĀDINA, ka šīs Itālijas valdības programmas principus un mērķus ir apsvērušas un apstiprinājušas starptautiskās sadarbības organizācijas, kuru dalībnieces ir Eiropas Kopienu dalībvalstis;

ATZĪST, ka Itālijas programmas mērķu sasniegšana ir vispārējās interesēs;

VIENOJAS ieteikt Kopienas iestādēm izmantot visas šajā Līgumā paredzētās metodes un procedūras un, jo īpaši, atbilstīgi izlietot Eiropas Investīciju bankas un Eiropas Sociālā fonda resursus, lai Itālijas valdībai atvieglotu šā uzdevuma izpildi;

UZSKATA, ka, piemērojot šo Līgumu, Kopienas iestādēm būtu jāņem vērā ilgstošas piepūles, kas jāīsteno Itālijas ekonomikai tuvākajos gados, kā arī tas, ka vēlams izvairīties no bīstamiem satricinājumiem, jo īpaši, maksājumu bilancē vai saistībā ar nodarbinātības līmeni, kas varētu traucēt šā Līguma piemērošanu Itālijā;

ATZĪST, ka gadījumā, ja piemēro 108. un 109. pantu, būs jāparūpējas, lai pasākumi, kas jāveic Itālijas valdībai, netraucētu tai pabeigt ekonomiskās izaugsmes un iedzīvotāju dzīves līmeņa celšanas programmu."

DALĪBVALSTU DEKLARĀCIJAS

42. Nīderlandes Karalistes deklarācija par I-55. pantu

Nīderlandes Karaliste pievienosies Eiropas lēmumam, kā minēts I-55. panta 4. punktā, tiklīdz, pārskatot I-54. panta 3. punktā minēto eirolikumu, būs rasts Nīderlandei pieņemams risinājums saistībā ar tās pārmērīgo negatīvo neto maksājuma pozīciju attiecībā pret Eiropas Savienības budžetu.

43. Nīderlandes Karalistes deklarācija par IV-440. pantu

Nīderlandes Karaliste paziņo, ka, lai grozītu Nīderlandes Antiļu salu un/vai Arubas statusu attiecībā uz Eiropas Savienību, kā minēts IV-440. panta 7. punktā, iniciatīvu par eirolēmumu iesniegs, tikai pamatojoties uz tādu lēmumu, kas saskan ar Nīderlandes Karalistes Statūtu noteikumiem.

44. Vācijas Federatīvās Republikas, Īrijas, Ungārijas Republikas, Austrijas Republikas un Zviedrijas Karalistes deklarācija

Vācija, Īrija, Ungārija, Austrija un Zviedrija norāda uz to, ka Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma galvenajos noteikumos būtiski grozījumi nav izdarīti kopš tā stāšanās spēkā, un tie ir jāatjaunina. Tādēļ tās atbalsta domu par Dalībvalstu valdību pārstāvju konferenci, kas būtu jāsasauca, cik vien drīz iespējams.

45. Spānijas Karalistes un Lielbritānijas un
Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes deklarācija

Līgums par Konstitūciju Eiropai attiecas uz Gibraltāru kā Eiropas teritoriju, par kura ārējām attiecībām ir atbildīga kāda no dalībvalstīm. Tas neietver izmaiņas iesaistīto dalībvalstu attiecīgajās nostājās.

46. Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes deklarācija
par termina "valstspiederīgie" definīciju

Attiecībā uz Līgumu par Konstitūciju Eiropai vai Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgumu, vai arī jebkuru aktu, kas vai nu atvasināts no šiem Līgumiem, vai paliek spēkā saskaņā ar šiem Līgumiem, Apvienotā Karaliste atkārtoto Deklarāciju, ar ko tā nākusi klajā 1982. gada 31. decembrī par termina "valstspiederīgie" definīciju, izņemot to, ka atsauce uz "Lielbritānijas atkarīgo teritoriju pilsoņiem" nozīmē "Lielbritānijas aizjūras teritoriju pilsoņus".

47. Spānijas Karalistes deklarācija
par termina "valstspiederīgie" definīciju

Spānija konstatē, ka saskaņā ar Konstitūcijas I-10. pantu ikvienai personai, kas ir kādas dalībvalsts pilsonis, ir Savienības pilsonība. Spānija arī norāda, ka Eiropas integrācijas pašreizējā stāvoklī, ko atspoguļo Konstitūcija, vienīgi dalībvalstu valstspiederīgajiem ir īpašas tiesības, ko paredz Eiropas pilsonība, ja vien Savienības tiesību akti skaidri nenosaka ko citu. Visbeidzot, Spānija šajā sakarā uzsver, ka atbilstīgi Konstitūcijas I-20. un I-46. pantam Eiropas Parlaments pašlaik pārstāv Savienības pilsoņus.

48. Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes deklarācija par balsstiesībām Eiropas Parlamenta vēlēšanās

Apvienotā Karaliste norāda, ka Līguma par Konstitūciju Eiropai I-20. panta un pārējo noteikumu mērķis nav mainīt balsstiesību bāzi saistībā ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām.

49. Beļģijas Karalistes deklarācija par valstu parlamentiem

Beļģija precizē, ka saskaņā ar tās konstitucionālajām tiesībām gan Pārstāvju palāta un Federālā parlamenta Senāts, gan kopienu un reģionu parlamentārās asamblejas, ņemot vērā Savienības īstenoto kompetenci, darbojas kā valsts parlamentārās sistēmas sastāvdaļas vai valsts parlamenta palātas.

50. Latvijas Republikas un Ungārijas Republikas deklarācija par vienotās valūtas nosaukuma rakstību Līgumā par Konstitūciju Eiropai

Latvija un Ungārija, neapšaubot Eiropas Savienības vienotās valūtas, uz kuru izdarīta atsauce Līgumā par Konstitūciju Eiropai, nosaukuma vienādoto rakstību uz banknotēm un monētām, paziņo, ka Līguma par Konstitūciju Eiropai latviešu un ungāru tekstā izmantotā vienotās valūtas nosaukuma, ieskaitot tā atvasinājumus, rakstība neiespaido pastāvošos latviešu un ungāru valodu likumus.